

“Minek nevezzetek?” A venezuelai magyarok Magyarországon: jogi és szakpolitikai aspektusok, identitás, transznacionális és diaszpórikus gyakorlatok

Jelige: „SGT496”

2024. 04.14.

Tartalom

1. Bevezetés.....	3
2. A venezuelai magyarok helyzetének történeti áttekintése.....	5
2.1. A venezuelai magyar kivándorlás történeti áttekintése	5
2.1.1. A dél-amerikai és venezuelai magyar kivándorlás 1945 előtt	6
2.1.2. Magyar kivándorlás Venezuelába 1945 után.....	7
2.1.3. Magyar kivándorlás Venezuelába 1956 után.....	9
2.2. A venezuelai magyar diaszpóra kialakulása és működése	11
2.2.1. A diaszpóra intézményeinek kialakulása és a diaszpóra működése	11
2.2.2. Kapcsolatok az anyaországgal, hibridizáció.....	15
2.3. A venezuelai válság, a 2018-as kormányprogram, a venezuelai magyarok Magyarországon ...	17
3. Módszertan, kutatási kérdések, hipotézisek	18
4. Kutatási eredmények	20
4.1. A venezuelai magyarok állampolgársági és integrációs kérdései.....	20
4.1.1. A venezuelai magyarok állampolgársági kérdései	21
4.1.2. A venezuelai magyarok integrációja	31
4.2. A venezuelai magyarok identitása, transznacionális és diaszpórikus gyakorlatok.....	32
4.2.1. A venezuelai magyarok identitása.....	35
4.2.2. Transznacionális és diaszpórikus gyakorlatok a magyarországi venezuelai-magyarok körében	37
4.2.3. Hipotézisvizsgálat.....	41
5. Összegzés	41
6. Bibliográfia.....	43
7. Függelék	45

1. Bevezetés

2018-tól kezdve több ezer venezuelai és venezuelai magyar érkezett Magyarországra egy kormányprogram keretében.¹ A szakdolgozat a venezuelai magyarok magyarországi közösségét vizsgálja jogi, szakpolitikai és antropológiai szempontból.

A magyarok Venezuelába vándorlásának két nagy hulláma volt, az első a II. Világháború után,² a második az 1956-os forradalom után.³ A „negyvenhetesek” közül mintegy négyezer érkezett Venezuelába, köszönhetően a kormány megengedő bevándorló törvénykezése miatt.⁴ A második migrációs hullámra az 1956-os forradalom után került sor, Az elnyomás, a szisztematikus terror, a kivégzések és bebörtönzések közel egy évtizede után a magyarok először hagyhatták el az országot a kialakuló káoszban. A célországok elsősorban Kanada és az Egyesült Államok voltak,⁵ azonban Dél-Amerika akkoriban feltörekvő gazdasági hatalma miatt többen olyan országokat céloztak meg, mint Argentína és Venezuela.⁶ A Venezuelába költözött bevándorlók külföldön alapítottak családot, és a következő évtizedekben kialakult a venezuelai magyar diaszpóra. A családok neveltetése nagyon eltérő volt, azonban a magyarok egy része megőrizte a magyar nyelvet és hagyományokat. Létrehozták a caracasi Magyar Házat: ez a ház lett a venezuelai magyar kultúra központja.⁷ A másik jelentős diaszpórikus intézmény a cserkészlet volt, Caracasban három cserkészcsapat alapult meg az '50-es évektől kezdődően.⁸ A diaszpóra az 1970-es években élte fénykorát, a második és harmadik generációs emigránsok körében azonban megfigyelhető az a tendencia, hogy mind nyelvükben, mind kulturálisan kezdték elveszíteni a kapcsolatot magyarságukkal.⁹

Az utóbbi évtizedekben, a Chavez- Maduro-korszak alatt létrejövő gazdasági és társadalmi válság miatt Venezuelából is megindult az elvándorlás. A venezuelai hiperinflációs válság a világ egyik legnagyobb migrációs hullámát hozta létre: 2023 augusztusáig több mint 7,7 millió ember hagyta el az országot.¹⁰ A migránsok döntő többsége Latin-Amerikában telepedik le, a

¹ Borbás, Barna. "Venezuelából a nógrádi erdőbe: titkos programban hazamenekített gyerekek táborában jártunk | Válasz Online." 2023. Elérés 2024.03.10.

² Torbágyi, Péter. *Magyarok Latin-Amerikában*. Nyelv és lélek könyvek. Budapest: Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága, 2004. 232 – 233

³ Banko, Catalina. "Un refugio en Venezuela: los inmigrantes de Hungría, Croacia, Eslovenia, Rumania y Bulgaria." *Tiempo y Espacio* 26, no. 65 (2016): 63-75.

⁴ Kecskés D. Gusztáv. „Egy humanitárius csoda anatómiája – az 1956-os magyar menekültek nyugati befogadása”. *KÜLÜGYI SZEMLE* 9, sz. 4 (2010): 160.

⁵ Kecskés (2010), i.m. 159

⁶ Szondi Ildikó, Baranyi Zsuzsanna Emese, Mészáros János, és Szabó Éva Henriette. „A Latin-Amerikába kivándorolt magyarság demográfiai helyzete”. *Acta Universitatis Szegediensis : acta juridica et politica* 72, sz. 1–22 (2009): 608.

⁷ Soltész Béla. *Cultural Events and Community Building in the Diaspora: Hungarians in Latin America, Latin Americans in Hungary*. In: *Latin America and Hungary. Cultural Ties*. szerk. Szenté-Varga, Mónika. (2020): 205.

⁸ „Venezuela – Magyar Katolikus Lexikon”. Elérés 2024. február 19. <https://lexikon.katolikus.hu/V/Venezuela.html>

⁹ „Venezuela – Magyar Katolikus Lexikon”. Elérés 2024. február 19. <https://lexikon.katolikus.hu/V/Venezuela.html>

¹⁰ Alarcón, Renato D., Antonio Lozano-Vargas, Elvia Velásquez, Silvia Gaviria, José Ordoñez- Mancheno, Miriam Lucio, és Alina Uribe. „Venezuelan Migration in Latin America: History and sociodemographic aspects.” *Revista de Neuro-Psiquiatria* 85, sz. 2 (2022): 109.

legnépszerűbb célország jelenleg Kolumbia, ahol majdnem 3 millió venezuelai él.¹¹ Emellett a migránsok kisrészben az USA-ba és Európa több országába, Spanyolországba, Olaszországba és Magyarországra vándoroltak.¹²

2018-ban a magyar állam egy úgynevezett „repatriációs” programot hozott létre a Venezuelában élő magyar származásúak Magyarországra való visszatelepítésére, amely során több ezer ember érkezett meg a Magyar Máltai Szeretetszolgálat segítségével.¹³ A kormány programja állampolgárságot, egy évnyi lakhatást és nyelvtanfolyamokat biztosított az ideérkezőknek, amennyiben azok bizonyítani tudják, hogy magyar felmenőkkel rendelkeznek.¹⁴ Ez az intézkedés látszólag ellentmond a magyar kormány migránsellenes retorikájának.

A szakdolgozat két kutatási kérdésre keres választ. Az értekezés egyrészt azt vizsgálja, hogy a kezdeményezés mennyire illeszkedik a kormány korábbi jogalkotási és szakpolitikai tendenciáihoz (K_1). A dolgozat hipotézise, hogy a 2018-ban elindított „repatriációs program” a 2010-es egyszerűsített honosítási eljárásban¹⁵ rögzített módon történik és illeszkedik a kormány eddigi migrációs és nemzetpolitikai törekvéseihez (H_{1a}). Emellett alátámasztani kívánom a hipotézis azon részét, hogy az integrációs intézkedések részben mégis elkülönítik a programot a korábbi szakpolitikai tendenciáktól (H_{1b}). A szakdolgozat második kutatási kérdése, hogy valóban homogén-e a Magyarországon élő venezuelai magyarok identitása, ahogyan azt a szakpolitikai és jogi keretek sugallják, vagy észrevehetőek hibrid identitások, illetve transznacionális és diaszpórikus gyakorlatok. Végző soron kérdés, hogy nevezhető-e a Magyarországon élő venezuelai magyarok közössége diaszpóranak. (K_2). A dolgozat hipotézisének második része, hogy a venezuelai-magyarok közösségében egyaránt megfigyelhetőek transznacionális és diaszpórikus gyakorlatok, azonban a csoport nem nevezhető klasszikus értelemben vett diaszpóranak. (H_2)

A venezuelai magyarok esete egyaránt a venezuelai exodus, a magyar migrációs és nemzeti szakpolitika és a módszertan szempontból is érdekes. A magyar diaszpóra visszatelepülése a venezuelai exodus egy különleges és alulkutatott esete.¹⁶ Míg például a Kolumbiába érkező migránsok nagy pénzügyi áldozatokat hoznak egy bizonytalan jövőért,¹⁷ addig a magyar kormány programja egy sokkal biztonságosabb utat kínál. Emellett egyedülállóan köti össze

¹¹ UNHCR. „Venezuela Situation”. Elérés 2024. 02. 19. <https://www.unhcr.org/emergencies/venezuela-situation>.

¹² Szenté-Varga és Bata-Balog (2021), i.m. 77.

¹³ „A segítségnyújtás éve - A Máltai Szeretetszolgálat ukrainai menekülteket segítő tevékenysége”. [malta.hu](https://malta.hu/cikk/hir/malta.hu). Elérés 2024. 03. 26. <https://malta.hu/cikk/hir/malta.hu>.

¹⁴ Borbás, Barna. „Venezuelából a nógrádi erdőbe: titkos programban hazamenekített gyerekek táborában jártunk | Válasz Online.” 2023. Elérés 2024.03.10.

¹⁵ 2010. évi XLIV. törvény a magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény módosításáról

¹⁶ A témához kapcsolódó tanulmány: Szenté-Varga, Mónika, and Amadea Bata-Balog. “Return Migration from Venezuela to Europe: Back to the Roots?” *Estudos Internacionais: Revista de Relações Internacionais Da PUC Minas* 9, no. 3 (2021): 75–95.

¹⁷ Muñoz-Pogossian, Betilde, és Paula García Tufro. „Venezuelan Migration Crisis: Medium and Long-Term Impacts”. Research Publications, 2020. 17.

Közép-kelet Európát Dél-Amerikával a migránsútvonalak szempontjából. Összességében a tanulmány jó ellenpontja lehet a „tradicionális” venezuelai migrációhullám kutatásnak és hozzájárulhat ahhoz, hogy a válságot ne egy monolitikus, homogén folyamatként szemléljünk, hanem egy folyton változó, az egyéni helyzetektől függő, dinamikus mobilizációnak. Kiegészítheti a szakirodalom azon részét, amely a venezuelai elvándorlás európai összefüggéseit vizsgálja.¹⁸ A téma releváns a magyar migráció és integrációpolitika tükrében is. Az utóbbi években megfigyelhető a menekültügyi és az integrációs rendszer fokozatos leépítése,¹⁹ ezzel szemben a venezuelai magyarok honosítás útján állampolgárságot és kiterjedt ellátást kaptak az államtól.²⁰ A venezuelai magyarok vizsgálata módszertanilag is kiemelkedően érdekes, mivel egy relatíve kis számú csoportról van szó, amely azonban heterogén nyelviileg, illetve a közösség egyes generációi rövid időn belül párhuzamosan érkeztek Magyarországra. Az diaszpórában élők identitásáról széles körű tudományos irodalom született, például Bhabha, Hall és Gilroy is átfogóan tárgyalja a kérdést. A diaszpórák többed generációs visszatelepedéséről azonban alig született kutatás.²¹

A dolgozat kvalitatív módszertannal készült és a fentebb említett két kutatási kérdést vizsgálja. Egyrészt a 2018-as repatriációs programot helyezi jogi és szakpolitikai kontextusba, a 2010. évi XLIV. törvény elemzésével. Másrészt a venezuelai magyarok identitását, transznacionális és diaszpórikus gyakorlatait vizsgálja egy empirikus antropológiai kutatás keretében. A kutatás első fázisában résztvevő megfigyelést folytattam a venezuelai magyarok közösségi eseményein, majd négy félig strukturált interjút készítettem venezuelai és venezuelai magyar személlyel.

2. A venezuelai magyarok helyzetének történeti áttekintése

2.1. A venezuelai magyar kivándorlás történeti áttekintése

A magyarok által létrehozott allochton, tehát migrációs eredetű diaszpórikus közösségek kialakulása²² történelmi szakaszokra osztható. Míg a XIX. század közepéig a magyar migráció célországai nyugat-európai országok voltak,²³ addig a XIX. század végétől, mind a migrációs döntés, mind a célországok tekintetében heterogénebb folyamatokról beszélhetünk. A XX.

¹⁸ Szente-Varga és Bata-Balog (2021), i.m. 77.

¹⁹ Kovács, András, és Béla Soltész. Valahol otthon lenni. Menekültek társadalmi beilleszkedése Magyarországon. Budapest: Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület, 2022. 39–47.

²⁰ „A segítségnyújtás éve - A Máltai Szeretetszolgálat ukrainai menekülteket segítő tevékenysége”. maltai.hu. Elérés 2024. 03. 26. <https://maltai.hu/cikk/hir/maltai.hu>.

²¹ King, Russel, és Anastasia Christou. „Diaspora, migration and transnationalism: Insights from the study of second-generation ‘returnees’”. In *Diaspora and Transnationalism: Concepts, Theories and Methods*, szerkesztette Rainer Bauböck és Thomas Faist, 168–70. Amsterdam University Press, 2010.

²² Gazsó Dániel. „A magyar diaszpóra fejlődéstörténete.” *Kisebbségi Szemle* 1, sz. 1 (2016): 9.

²³ Szondi Ildiko, Baranyi Zsuzsanna Emese, Mészáros János, és Szabó Éva Henriette. „A Latin-Amerikába kivándorolt magyarság demográfiai helyzete”. *Acta Universitatis Szegediensis : acta juridica et politica* 72, sz. 1–22 (2009): 608. <https://acta.bibl.u-szeged.hu/7424/>.

század folyamán történt határváltozások, a térséget érintő háborúk, rezsimváltások és gazdasági válságok magyarok millióit indították el Európán belüli és kívüli területek irányába,²⁴ ahol, sokszor az anyaországtól teljesen elvágva²⁵ hozták létre azokat az intézményrendszereket, amelyek fenntartották a közösség diaszpóráként való működését. Az elsődleges befogadó ország a században végig az Egyesült Államok maradt, ugyanakkor népes diaszpórák találhatók Kanadában, Európa egyes országaiban, Ausztráliában és Dél-Amerika több országában is.²⁶

2.1.1. A dél-amerikai és venezuelai magyar kivándorlás 1945 előtt

A dél-amerikai magyar kivándorláshoz elsősorban a negyvenheteseket és az ötvenhatosokat szokták kapcsolni,²⁷ valójában magyarok már Magellán ideje óta telepedtek le hosszabb-rövidebb ideig a kontinensen. A 19. századig azonban elsősorban személyes indíttatású, nem hullámszerű emigrációról beszélhetünk, zenészek, művészek²⁸ és legfőképpen jezsuita szerzetesek telepedtek meg Brazília, Argentína, Peru, Bolívia és Paraguay területén.²⁹

Az első emigrációs hullám az 1848-49-es forradalom és szabadságharc során indult el politikai megfontolásból és nagyrészt nemeseket foglalt magába. A „Kossuth-emigráció” során kivándorolt nemeseknél hamar megtörtént az akkulturáció folyamata és viszonylag rövid időn belül asszimilálódtak³⁰ a dél-amerikai nemesi rétegek közé, ezért ekkor sem alakult ki egységes diaszpóra.³¹ A második emigrációs hullám a századfordulós „paraszti exodus” volt, amely elsősorban, de nem kizárólag a paraszti rétegből állt és gazdasági okokból indult el az USA-ba.³² Ugyanakkor több mérnök emigrált ekkor petróleum lelőhelyek kutatása miatt Dél- és Közép-Amerika több országába, egyebek között Mexikóba, Guatemalába, Ecuadorban, Chilébe, Argentínába és Venezuelába is. Venezuelában ekkor még szintén nem jött létre számottevő diaszpóra³³, amelynek egyik feltételezhető oka, hogy a parasztexodus nevével ellentétben kétirányú vándorlási folyamat volt, amely során az elvándoroltak egyharmada visszatért a küldő országba.³⁴ A harmadik és egyben az addigi legjelentősebb emigrációs hullám a két világháború közé tehető. Az elvándorló tömegek ebben az időszakban már heterogénebb csoportot alkottak és a migrációs döntéshez változatos motivációk társultak. A trianoni egyezmény során létrejött határváltozások következtében az anyaországtól elszakadó

²⁴ Gazsó (2016), i.m. 9.

²⁵ Torbágyi, Péter. *Magyarok Latin-Amerikában*. 2004.17.

²⁶ Gazsó (2016), i.m. 9.

²⁷ „Venezuela – Magyar Katolikus Lexikon”. Elérés 2024. 02. 19. <https://lexikon.katolikus.hu/V/Venezuela.html>. Kunckel Dietrichné Fényes Ildikó cikke alapján.

²⁸ Gazsó (2016), i.m. 9.

²⁹ Szondi, Baranyi, Mészáros, és Szabó (2009), i.m. 601.

³⁰ Gazsó (2016), i.m. 9.

³¹ Torbágyi Péter. *Magyar Vándormozgalmak és Szórványközösségek Latin-Amerikában a Második Világháború Kitöréséig*. 2008. 157.

³² Puskás, Julianna. „Migráció Kelet- Közép Európában a 19. és 20. században”. *Regio* 2, sz. 4 (1991.). 1-2.

³³ Torbágyi (2008.) i.m. 61. 157.

³⁴ Puskás (1991), i.m. 1.

határon túli magyarok alkották a migrációs csoport legszámottevőbb részét, elsősorban a Felvidékről, Erdélyből és a Vajdaságból indult meg az elvándorlás.³⁵ Mellettük munkások, szocialisták és kommunisták hagyták el az országot a Tanácsköztársaság bukása után. A Horthy-korszak alatt megmaradt nagybirtokosi rendszerben ragadt paraszti rétegek pedig az 1929-es nagy gazdasági világválság következtében vándoroltak el a középosztály egy részével együtt.³⁶ Az elsődleges célország a harmadik emigrációs hullám alatt is az Egyesült Államok volt,³⁷ ugyanakkor az 1921-ben elfogadott Vészhelyzeti Kvótatörvény, amely nemzetiségi szinten megszabta az évente beengedhető bevándorlók számarányát és az 1924-ben még szigorúbb szabályokat elrendelő Immigration Act miatt az ország csak korlátozottan volt elérhető a migránsok számára, így új célországok felé fordultak.³⁸ Alternatív célországok közé tartozott Uruguay, Kolumbia és Venezuela is. Venezuela azonban 1935-ig nem fogadott be számottevő magyar közösséget, ugyanis az országot politikai bizonytalanság jellemezte Cipriano Castro elnöksége alatt, amely hamarosan kemény diktatúrába fordult át Juan Vincente Gómez idején.³⁹ A harmincas évek közepétől egyrészt a rendszer demokratizálódásával, másrészt az országban felfedezett kőolajlelőhelyek miatt egy egyedülálló gazdasági-társadalmi modernizáció zajlott le. A Venezuelába történő migráció pull-faktorai közé tartozott a modernizáció mellett a liberalizálódó bevándorlási rendszer, amely reflektált az ország mezőgazda- és szakember hiányára. Az 1936-ban kihirdetett bevándorlási és kolonizációs törvény szelektíven ugyan, de támogatta a bevándorlást. A magyar, többségében zsidó származású⁴⁰ bevándorlók számáról nincsen pontos adatunk, az 1941-es venezuelai népszámlálás adatai szerint viszont 104 magyar származású bevándorló élt az országban. A népszámlálás alapján a magyarok nagyrésze a fővárosban, Caracasban rendezkedett be és nem hozott létre diaszpórikus intézményeket, illetve sokan vándoroltak tovább más Latin-amerikai országokba. A bevándorlók két év után megkapták az állampolgárságot.⁴¹

2.1.2. Magyar kivándorlás Venezuelába 1945 után

Már a II. világháború alatt is hagyták el politikai menekültek Magyarországot,⁴² a Horthy-rendszer végén, félve a megtorlástól közel harmincezer horthysta tiszt menekült Ausztriába és Németországba.⁴³ Az első diaszpórát is létrehozó menekülthullám 1947-1950-ig érkezett

³⁵ Gazsó (2016), i.m. 17.

³⁶ Szondi, Baranyi, Mészáros, és Szabó (2009), i.m. 603 – 604.

³⁷ Szondi, Baranyi, Mészáros, és Szabó (2009), i.m. 603 – 604.

³⁸ Gazsó (2016) i.m. 17.

³⁹ Torbágyi, Anderle. (2008) i.m. 157.

⁴⁰ Banko (2016), i.m. 63-75.

⁴¹ Torbágyi (2004), i.m. 229.

⁴² Szondi, Baranyi, Mészáros, és Szabó (2009), i.m. 604.

⁴³ Baráth Magdolna. „Támogatni vagy bomlasztani?: Adalékok a magyar hivatalos szervek emigrációs politikájának változásához”. BETEKINTŐ 5, sz. 3 (2011). 1. <http://www.betekinto.hu/>.

Venezuela területére,⁴⁴ őket szokás negyvenheteseknek nevezni.⁴⁵ Nagy Ferenc miniszterelnök lemondása és elmenekülése után⁴⁶ elsősorban politikai menekültek,⁴⁷ diplomaták, pártfunkcionáriusok⁴⁸ és a demokratikus törekvések képviselői vagy a kommunizmust elutasítók hagyták el Magyarországot.⁴⁹

A korábban tárgyalt liberális bevándorlási törvények mellett Venezuela 1947-ben csatlakozott a Nemzetközi Menekültügyi Bizottság (ICR) munkájához, hogy befogadó országa legyen a világháború után menekülő európaiaknak. Az ország azonban ragaszkodott az 1936-os szelektív bevándorlási törvény alapjaihoz és előírta, hogy a befogadottak legalább negyven százalékanak földművesnek vagy szakembernek kell lennie.⁵⁰ A magyar menekültek ezek után érkeztek európai- osztrák-, francia menekülttáborokból a venezuelai menekülttáborokba, tömegszállító hajókkal.⁵¹ Nehéz meghatározni az érkező magyarok számát, mert a hivatalos venezuelai feljegyzések sokszor pontatlanul jelzik a nemzetiségi adatokat. Így elsősorban a diaszpóra későbbi munkájából tájékozódva állapítható meg, hogy kb. 3500⁵² -4000 fő érkezhetett ezekben az években az országba, 1947-ben feltételezhetően kb. 400 fő, 1948-ban pedig több ezer bevándorló.⁵³

Gaszó Dániel Kunckelné Fényes Ildikóval, a LAMOSZSZ (Latin-Amerikai Magyar Országos Szervezetek Szövetsége) Venezuelában élő vezetőjével készített diaszpórainterjújában utal rá, hogy a menekülttáborokban megjelentek a venezuelai ügynökök és foglalkozás szerint választották ki a befogadható menekülteket.⁵⁴ A szaktudás mellett azonban a menekültek nem rendelkeztek elegendő spanyol nyelvtudással ahhoz, hogy a saját szakmájukban dolgozzanak, így általában utcai árusként, pincérként vagy például bárzongoristaként helyezkedtek el.⁵⁵ Ez a folyamat klasszikus példája az első generációs bevándorlók lefelé történő társadalmi mobilizációjának.⁵⁶ A nyelvtudás hiánya nehezítette azt is, hogy rövid idő alatt asszimilálódjanak vagy integrálódjanak a venezuelai társadalomba, ezt áthidalandó sokan munka után önképző jelleggel kezdték el tanulni a spanyolt.⁵⁷

⁴⁴Szondi, Baranyi, Mészáros, és Szabó (2009), i.m. 612.

⁴⁵ Gaszó (2016), i.m. 22.

⁴⁶ Baráth (2011), i.m. 1.

⁴⁷Szondi, Baranyi, Mészáros, és Szabó (2009), i.m. 612.

⁴⁸ Baráth (2011), i.m. 1.

⁴⁹ Gaszó (2016), i.m. 22.

⁵⁰ Banko, Catalina. "Un refugio en Venezuela: los inmigrantes de Hungría, Croacia, Eslovenia, Rumania y Bulgaria." *Tiempo y Espacio* 26, no. 65 (2016): 63-64.

⁵¹ „Venezuela – Magyar Katolikus Lexikon”. Elérés 2024. 02. 19. <https://lexikon.katolikus.hu/V/Venezuela.html>.

⁵² Gaszó Dániel. „Otthon és itthon : A magyar diaszpóra és anyaországa”, 2020. <https://doi.org/10.15774/PPKE.BTK.2020.006>. 216.

⁵³ Torbágyi (2004), i.m. 232 – 233.

⁵⁴ Gaszó (2020), i.m. 215.

⁵⁵ „Venezuela – Magyar Katolikus Lexikon”. Elérés 2024. 02. 19. <https://lexikon.katolikus.hu/V/Venezuela.html>

⁵⁶ Papademetriou, Demetrios G., William B Somerville and Madeleine Sumption. “The Social Mobility of Immigrants and Their Children.” (2009). 2.

⁵⁷ „Venezuela – Magyar Katolikus Lexikon”. Elérés 2024. 02. 19. <https://lexikon.katolikus.hu/V/Venezuela.html>

Az 1947. évi X. törvény megfosztotta az emigrált magyarokat a magyar állampolgárságuktól, 1949-ben pedig szigorúan korlátozásokat vezettek be a magyar határ átlépéséhez.⁵⁸ Az állam elzárkózó emigránspolitikája miatt a magyarok az anyaországtól teljesen elvágva kezdték meg a diaszpóra szervezését.⁵⁹ A migrációs hullám befejeződésében szerepet játszott az is, hogy a venezuelai kormány egyre szigorúbb bevándorlási törvényeket hozott a telítődő munkaerőpiac védelmében, illetve 1948-ra az ország belpolitikai helyzete újra instabillá vált.⁶⁰ A kiépülő intézményrendszereket a „A diaszpóra kialakulása és helyzete Venezuelában” részben fogom tárgyalni.

2.1.3. Magyar kivándorlás Venezuelába 1956 után

Az utolsó nagy kivándorlási hullám Venezuelába az 1956-os forradalom és szabadságharc utánra tehető, őket nevezzük „ötvenhatosoknak”.⁶¹ A forradalom és szabadságharc után kb. 200 000 ember menekült el az országból 1957 nyaráig bezárólag. Őket világszerte az ENSZ szervezeteinek segítségével helyezték el.⁶² A migrációs döntés itt egyaránt adódott a megtorlástól való félelemből, illetve a korábban már jelenlevő gazdasági és társadalmi lemaradásból, ezen csoportot mozgósította a kaotikus közrendből adódó határmegnyílás.⁶³ A kialakuló új rend legitimációjának megszilárdításhoz szükséges statáriális ítéletkezés 1956 decemberi engedélyezése (1956. évi 28. és 32. számú törvényerejű rendelet) félelmet keltett a menekülőkben. Azonban a későbbi tömeges megtorláshoz kellő jogi rendszert csak 1957 április-májusára tudták létrehozni, amikor már egyébként is keveseknek nyílt lehetősége elhagyni az országot.⁶⁴ James Michener „Bridge at Andau” (1957), illetve Martin Bursten „Escape from Fear” felméréseiből kiderül,⁶⁵ hogy a menekülttáborokban interjúvolt magyarok csupán öt százaléka hagyta el az országot a retorziótól való félelemből és a többség inkább a már a Rákosi-korszakban is jelenlevő társadalmi-gazdasági helyzet, illetve a korábban is jelenlevő terror miatt döntött a menekülés mellett.⁶⁶ A menekültek többsége Ausztrián keresztül szökött Nyugat-Európa irányába. Csaknem harminc százalékuk (29,3%) a tengerentúlra emigrált, az elsődleges célország a továbbra is az Egyesült Államok volt, ahol jóval enyhébb migrációs szabályozás volt érvényben, mint a két világháború között. A bevándorlási és állampolgársági törvény (1952) és a menekültsegélyezési törvénynek köszönhetően az USA

⁵⁸ Gazsó (2016), i.m. 29.

⁵⁹ Soltész (2015), i.m. 43.

⁶⁰ Torbágyi (2004), i.m. 232 – 233.

⁶¹ Gazsó (2016), i.m. 23.

⁶² Kecskés ((2010), i.m. 158.

⁶³ Baráth (2011), i.m. 2.

⁶⁴ Mikó, Zsuzsanna. „A forradalom utáni megtorlás bírósági és ügyészégi szervezete, 1956–1961”. Történelmi Szemle XLVIII., sz. 1–2 (2006): 122-125.

⁶⁵ Niessen, James P. „Hungarian Refugees of 1956: From the Border to Austria, Camp Kilmer, and Elsewhere”. Hungarian Cultural Studies 9 (2016): 123. <https://doi.org/10.5195/ahea.2016.261>.

⁶⁶ Baráth (2011), i.m. 2.

35 026 magyar menekültet fogadott be. A legnépszerűbb célországok emellett még Kanada (24 525 fő), Nagy-Britannia (20 590 fő), az NSZK (14 270 fő), Franciaország (10 232 fő) és Svájc (12 000 fő) voltak.⁶⁷

Az európai és észak-amerikai államok mellett Dél-Amerika több országában is telepedtek le magyar menekültek, igaz kisebb mértékben. A latin-amerikai közvélemény, hasonlóan a világ többi részéhez,⁶⁸ pártolta a magyar forradalmat és közreműködve az ENSZ szervezeteivel, aktívan segített a menekültek elhelyezésében.⁶⁹ Venezuela is támogatta a magyar forradalmat, egyrészt kb. 100 000 bolivárral, több mint 2000 kg gyógyszerrel és 2696 kg élelmiszerrel, amelyet a templomokban és a megalakult Magyar Segélybizottság gyűjtési akcióival gyűjtöttek össze, másrészt az ország felajánlotta 1500 menekült befogadását.⁷⁰ Dominika, Brazília, Argentína, Chile és Venezuela is nagyszabású vállalásokat tett a menekültek befogadására, az országok együttesen majdnem harmincezer magyart vettek volna magukhoz. Ennek az első nézésre kimagaslónak tűnő számnak azonban nagy részét Dominika tette ki, ugyanis a diktatúrát vezető Rafael Trujillo húszezer menekült befogadására tett ígéretet,⁷¹ alapvetően belpolitikai okok miatt.⁷² A fent említett országokba végül összesen négyezer magyar érkezett, amelynek majdnem a negyven százaléka Venezuelában telepedett le. Az 1956-ban Venezuelába vándorolt magyarok számát ezer és ezerötyszáz fő közé tehetjük.⁷³ Venezuelai adatok szerint 1957-ben az állam 815 menekültet, 1958-ban pedig 275 menekültet fogadott be, ugyanakkor hasonlóan az 1947-es adatokhoz, ezek a feljegyzések is lehetnek pontatlanok.⁷⁴ A magyar emigránsok Caracasban, a fővárosban telepedtek le,⁷⁵ ahol akkor már jelen volt a kiépülő magyar diaszpóra és pénzzel, lakáskereséssel, ruhákkal segítették az újonnan érkezetteket.⁷⁶ Emellett a korábban magyarok által létrehozott újságban, a Caribi Újságban megjelent egy állasközvetítő rovat, ezzel is segítve a mielőbbi beilleszkedést.⁷⁷ Általánosan elmondható az 1956-ban disszidáló magyarokról, hogy magasan képzett fiatalok (többségében 25 év körüli) voltak, túlnyomóan férfiak.⁷⁸ Az emigráltak összetétele tehát nagyban különbözött a

⁶⁷ Kecskés (2010), i.m. 159.

⁶⁸ Kecskés (2010), i.m. 160.

⁶⁹ Szondi, Baranyi, Mészáros, és Szabó (2009), i.m. 605

⁷⁰ Torbágyi (2004), i.m. 238 – 239.

⁷¹ Szondi, Baranyi, Mészáros, és Szabó (2009), i.m. 605

⁷² Augelli, John P. „Agricultural Colonization in the Dominican Republic”. *Economic Geography* 38, sz. 1 (1962): 21-22. <https://doi.org/10.2307/142322>.

⁷³ Torbágyi, Péter. (2004), i.m. 239.

⁷⁴ Banko (2016), i.m. 70.

⁷⁵ Soltész (2020, i.m.: 204 – 205.

⁷⁶ „Venezuela – Magyar Katolikus Lexikon”. Elérés 2024. 02. 19. <https://lexikon.katolikus.hu/V/Venezuela.html>

⁷⁷ Torbágyi, Péter (2004), i.m. 239.

⁷⁸ Gazsó (2016), i.m. 23.

negyvenhetesektől, a munkaképes fiatalok javarészt nem érkeztek családdal. Magas szakképzettségüknek (humán erőforrás), illetve a magyar diaszpóra és a szimpatizáló tágabb társadalom segítségének (szociális tőke) köszönhetően hamar munkába álltak és az integrációs folyamata is gyorsabb volt.⁷⁹ Emellett az újonnan érkezők rövid idő alatt belefolytak a diaszpóra működésébe, 1956 után színésztársulat és táncsoport is létrejött a közösségben a segítségükkel.⁸⁰

A továbbiakban röviden ismertetésre kerül a diaszpóra kiépülése és a közösség által létrehozott intézmények, illetve az anyaországgal való kapcsolattartás.

2.2. A venezuelai magyar diaszpóra kialakulása és működése

2.2.1. A diaszpóra intézményeinek kialakulása és a diaszpóra működése

A Dél-Amerikában letelepedett magyarok számát ugyan nehéz megállapítani, de a Nemzetpolitikai Kutatóintézet szerint kb. 125 000⁸¹ magyar származású személy él elszórva a kontinens minden országában. Magyar diaszpóráról azonban Argentína, Brazília, Venezuela és Uruguay esetén beszélhetünk,⁸² a közösségekhez tartozó kulturális intézmények pedig többségében a fővárosokban épültek ki.⁸³ A venezuelai szervezésű Magyar Kataszter Bizottság mérése szerint Venezuelában nagyjából 3500-5000 magyar telepedett le,⁸⁴ legfőképpen Caracas, kisebb mértékben Valencia területén,⁸⁵ de elvétve a vidéken is, például Maracaibóban,⁸⁶ őket a caracasi diaszpóra „szórványnak” nevezi.⁸⁷

A caracasi diaszpóra önszerveződése már 1947-ben, a negyvenhetesek érkezése előtt megkezdődött a Venezuelai Magyar Intézet megalapításával. Nagyobb tömegeket megmozgató szervezkedés viszont inkább az 50-es évek elején vette kezdetét és az egyházhoz köthető.⁸⁸ Különösen fontos az egyház szerepét vizsgálni a diaszpóra életében, nem csak a caracasi közösségépítő szerepük miatt, hanem mert ők tartották a kapcsolatot a „szórvánnyal” is,⁸⁹ ahol a magyar nyelvhasználat a későbbi évtizedekben kikopott.⁹⁰

⁷⁹ Torbágyi (2004), i.m. 240.

⁸⁰ „Venezuela – Magyar Katolikus Lexikon”. Elérés 2024. 02. 19. <https://lexikon.katolikus.hu/V/Venezuela.html>

⁸¹ Gazsó, Dániel. „A magyar diaszpóra intézményesülésének és anyaországi viszonyainak története”. In *AMERIKAI MAGYAROK - MAGYAR AMERIKAIK Új irányok a közös történelem kutatásában*, szerkesztette László Abrus és Eszter Rakita, 15–33. Eger, 2019.

⁸² Szondi, Baranyi, Mészáros, és Szabó (2009), i.m. 609.

⁸³ Gazsó (2016), i.m. 11.

⁸⁴ Gazsó (2020), i.m. 216.

⁸⁵ Szondi, Baranyi, Mészáros, és Szabó (2009), i.m. 612.

⁸⁶ Banko (2016), i.m. 71.

⁸⁷ Interjúalany megállapítása (Sára) (00:29:18.460)

⁸⁸ Torbágyi (2004), i.m. 234 – 235.

⁸⁹ Torbágyi (2004), i.m. 236 – 237.

⁹⁰ Interjúalany megállapítása (Sára) (00:16:21.220)

Először református vonalon indult el a közösségi élet, 1950-ben létrejött a Magyar Református Közösség. Ugyanakkor a szakdolgozathoz készített interjúkból⁹¹ és a korabeli újságcikkekből megállapítható, hogy az 1952-ben megalapított Feltámadás Protestáns Egyházközség több protestáns egyházat foglalt magában, nem csak a reformátusokat.⁹² Érdemes kiemelni, hogy az egyházközséget több emigráns csoport együtt alkotta: németek, svédek, lettek fogtak össze,⁹³ hogy közös templomot építsenek. Az istentiszteleteket idejét pedig sorshúzással állapították meg,⁹⁴ ugyanis az emigránsok minden csoportja tudta biztosítani az anyanyelvű szertartást, a magyar protestáns istentiszteletet Pósfay György lutheránus lelképásztor tartotta két évtizeden keresztül. A gyülekezet Pósfay György elhatározására havilapot is kiadott, *Üzenet a magyar evangéliumi keresztényekhez* névvel. Emellett protestáns gyülekezetből alakult ki a Lórántffy Zsuzsanna Protestáns Nőegylet is, amely később komoly közösségi szerepet látott el a diaszpóra életében, temetések szervezésével és jótékonyági gyűjtésekkel, illetve ők szervezték a későbbiekben az ún. Őszi Vásárt is,⁹⁵ amely egész Caracas szerte kuriózumnak számított, népszerűsítette a magyar konyhát és kézműves alkotásokat.⁹⁶ A protestáns gyülekezet mellett a katolikus közösség is szerveződni kezdett az 50-es években, ugyanakkor az egyház a mai napig nem rendelkezik saját templommal.⁹⁷ A katolikusok először a Ferenc-rendi Guadalupe Intézetben tartottak misét,⁹⁸ majd sok évtizeden keresztül a későbbiekben megalapult Magyar Házban.⁹⁹ Katolikus szervezésben alakult meg a diaszpóra második nőegylete, a Szent Erzsébet Katolikus Nőegylet,¹⁰⁰ akik majálisokat, szeretetvacsorákat és jótékonyági vacsorákat szerveztek,¹⁰¹ illetve két katolikus lap is, a Katolikus Értesítő és a Caracas Hangja.¹⁰² A caracasi római katolikus papok, Pribusz György, Nyisztor Zoltán és Dömötör Ede hasonlóan a protestáns lelkészek elengedhetetlen szereplői voltak a közösségi életnek.¹⁰³ A harmadik egyházi szervezet, a Venezuelai Magyar Zsidó

⁹¹ Interjúalany megállapítása (Sára) (00:29:18.460)

⁹² *Üzenet a Magyar evangéliumi keresztényekhez*. XXVI. évfolyam 9. szám 1977.

⁹³ Torbágyi (2004), i.m. 235.

⁹⁴ Interjúalany megállapítása (Sára) (00:31:19.450)

⁹⁵ Torbágyi (2004), i.m. 235 – 236.

⁹⁶ Interjúalany megállapítása (Sára) (00:34:04.450)

⁹⁷ Interjúalany megállapítása (Sára) (00:31:19.450)

⁹⁸ Torbágyi (2004) i.m. 235 – 236.

⁹⁹ Interjúalany megállapítása (Sára) (00:31:19.450)

¹⁰⁰ „Venezuela – Magyar Katolikus Lexikon”. Elérés 2024. 02. 19. <https://lexikon.katolikus.hu/V/Venezuela.html> lásd még: Torbágyi.

¹⁰¹ Caribi Újság XXIX. évfolyam 7. (1.452) SZ. 1984. április 15.

¹⁰² Torbágyi (2004), i.m. 235.

¹⁰³ „Venezuela – Magyar Katolikus Lexikon”. Elérés 2024. február 19. <https://lexikon.katolikus.hu/V/Venezuela.html>

Egyesület 1952-ben alapult meg, a működésük a belső közösségépítésen túl kiterjedt magyarországi és izraeli jótékonyági kezdeményezésekre is.

Az egyházi intézmények mellett, a diaszpóra belső intézményeinek második pillérét a caracasi Magyar Ház (Casa Húngara)¹⁰⁴ adta. Már az '50-es évek elején megfogalmazódott a Magyar Ház létrehozásának gondolata, de végül 1957-ben került sor a hivatalos megalapításra.¹⁰⁵ A létesítmény egyaránt biztosított teret az egyházi és a világi csoportok tevékenységének. Összesen 15 szervezet működése kötődik a Magyar Házhhoz.¹⁰⁶ A legfontosabb intézmény, amely (részben) a Magyar Házban működött, a szakirodalom és a levezetett interjúk alapján egyértelműen a cserkészlet volt. A cserkészlet a mai napig meghatározó szerepet játszik a Latin-amerikai magyar emigráció életében,¹⁰⁷ ugyanakkor a venezuelai cserkészcsapatok esetében fontos kiemelni, hogy valójában az észak-amerikai körzet vezetése alá tartoztak, tehát a venezuelai cserkészek az USA-ba jártak táborozni.¹⁰⁸ 1951-ben indult meg a cserkészmunka és három venezuelai cserkészcsoporthoz alapult, a Szent István Cserkészcsapat a fiúcserekszetnek, a Szent Erzsébet Cserkészcsapat lányoknak és a Ráskai Lea Cserkészcsapat az „öreg cserkészeknek”.¹⁰⁹ Az lefolytatott interjúkból kiderül, hogy a cserkészcsapatok fontos szerepet játszottak a magyar nyelv megőrzésében is, ugyanis a vezetői képzések teljesítéséhez szükség volt magyar nyelvű vizsgák letételére. A vezetői képzés táborait az USA-ban tartották és a cserkészeknek három tárgyból, magyar történelemből, földrajzból és irodalomból kellett vizsgáznuk.¹¹⁰ A cserkészlet ezen kívül egy másik fontos funkciót is ellátott, a táborokon és az adminisztráción keresztül folyamatos, aktív kapcsolatot ápol az USA emigrációval.¹¹¹ Kiemelten fontos intézménynek tartották az interjúalanyok a két táncegyüttest,¹¹² a Gyöngyösbokréta néptáncsoportot¹¹³ és a Rubintos madár néptáncsoportot. Hasonlóan a cserkészethez, ez is ifjúságszocializációs szerepet töltött be,¹¹⁴ de emellett a '70-es és '80-as években évente reprezentálták a diaszpórát a venezuelai flórklor vetélkedőn, sőt előfordult, hogy Caracasban tartották a más emigrációs csoportokat is bevonó

¹⁰⁴ Soltész (2020), i.m. 205.

¹⁰⁵ Torbágyi (2004) i.m. 244 – 245.

¹⁰⁶ „Venezuela – Magyar Katolikus Lexikon”. Elérés 2024. február 19.
<https://lexikon.katolikus.hu/V/Venezuela.html>

¹⁰⁷ Gazsó (2020), i.m. 186.

¹⁰⁸ Interjúalany megállapítása (Sára) (00:04:42.870)

¹⁰⁹ „Venezuela – Magyar Katolikus Lexikon”. Elérés 2024. február 19.
<https://lexikon.katolikus.hu/V/Venezuela.html> lásd még: Torbágyi 2004.

¹¹⁰ Interjúalany megállapítása (Sára) (00:06:02.310)

¹¹¹ Gazsó (2020), i.m. 196.

¹¹² Több interjúalany is kiemelte a két néptáncsoportot.

¹¹³ Torbágyi (2004), i.m. 246.

¹¹⁴ Interjúalany Márton megállapítása (00:03:20.430)

Dél-Amerikai Magyar Néptáncfalalkozót is.¹¹⁵ Egyéb intézmények is a Magyar Házban tartották meg programjaikat. Havonta¹¹⁶ gyűlt össze a Magyar Harcosok Bajtársi Közösségének (MHBK) venezuelai divíziója. A magyar óvoda egy '56-os emigráns házaspár szervezésében alakult meg, amely egy időben óvodapedagógus hiányában megszűnt,¹¹⁷ de Mindszenty József Bíboros nagyhatású latin-amerikai körútja után a Magyar Ház ma is álló épületében indult újra.¹¹⁸ Rövid időszakban ugyan, de a diaszpórának saját szintársulata is volt, a Vaszary Piroska Színésztársulat, amely a cserkészletben részt vevő gyerekeket állította színpadra.¹¹⁹ Emellett pedig itt rendezték meg a heti kultúrestet is a Magyar Ház Művelődési Csoportjának szervezésében, amely többek között Fényes István nevéhez fűződik,¹²⁰ aki kifejezetten történelmi témákról (pl.: honfoglaló magyarok útja...) tartott előadásokat.¹²¹ Elmondható tehát, hogy a Magyar Ház adott teret a rendkívül sokszínű kulturális és civil kezdeményezéseknek a közösségen belül. Egyaránt biztosítottak hagyománymegőrzési lehetőséget a felnőtteknek, illetve kínáltak helyszínt az ifjúság diaszpórán belüli szocializációjának is.

A harmadik pillérbe tartozik bele a Caribi Újság, amely először a diaszpórát összekötő újságként működött, illetve az Ilaco könyvesbolt, ahol magyar és német nyelvű könyveket is lehetett kapni. A Caribi Újságot Rozanich István alapította 1955-ben és éveken át hetente, majd kéthetente adták ki egészen 1994-ig. Az újság külön foglalkozott a venezuelai magyar diaszpóra eseményeivel, hirdette a helyi magyar vállalkozásokat és egy elég kommunistaelenes hangvételű magyarországi és külföldi rovata is volt. Az újság többször vett át cikket a többi emigráns lapból, például a Sidney-i Magyar Életből, a Kanadai Magyar Életből és a Nemzetőrből is. Rozanich István Tollas Tiborral, a Nemzetőr szerkesztőjével fenntartott kapcsolata révén szállított magyar nyelvű, elsősorban emigráns szerzőktől származó könyveket a venezuelai magyar diaszpórának.¹²² Az interjúk kiderül, hogy sok magyar olvasta rendszeresen a Nemzetőrt és sokan rendelték magyar klasszikusokat a Buenos Aires-i működésű Kárpát Kiadótól is.¹²³ Ezek a venezuelai, dél-amerikai és emigráns intézmények látták el kollektíven a venezuelai magyar diaszpóra informálásának feladatát és magyar nyelvű köteteket biztosítottak a közösség tagjainak.

¹¹⁵ Interjúalany megállapítása (Sára) (01:23:42.290)

¹¹⁶ Caribi Újság, 1981. július 5. – XXVI. évfolyam- 26. SZ.

¹¹⁷ Interjúalany megállapítása (Sára) (00:19:03.550)

¹¹⁸ Torbágyi (2004), i.m. 244 – 246.

¹¹⁹ „Venezuela – Magyar Katolikus Lexikon”. Elérés 2024. február 19.

<https://lexikon.katolikus.hu/V/Venezuela.html>

¹²⁰ Torbágyi, Péter. *Magyarok Latin-Amerikában*. 2004.242.

¹²¹ 1984. február 29.- XXIX. évfolyam.4. (1.449.) SZ.

¹²² Caribi Újság, 1984. április 30. – XXIX. évfolyam 8. (1.453) SZ.

¹²³ Interjúalany megállapítása (Sára) (00:55:46.290)

A venezuelai magyar diaszpórának tehát három fontos belső pillérét különíthetjük el: az egyházi intézményeket, a Magyar Házat és ahhoz kapcsolódó intézményeket (cserkészet, óvoda, kórus, néptáncsoportok) és a Caribi Újságot. Ez a három pillér pedig szoros összeköttetésben áll egymással, hiszen a Magyar Ház teret adott mind egyházi, mind világi közösségeknek, a Caribi Újság pedig folyamatos információval látta el a venezuelai magyarokat a diaszpóra intézményeinek programjairól. A három pillérben szereplő intézményeknek kapcsolattartó szerepe is volt, az egyház jelentette a magyarsági kapcsolatot a „szórványban” élő magyar közösségekkel, a cserkészet aktív viszonyt ápolt az amerikai cserkészvezetéssel és a Caribi Újság összeköttetést jelentett az emigrációban élő magyarság többi részével is. Tulajdonképpen kirajzolódik egy negyedik pillér is a közösség életében, a Venezuelai Magyar Szervezetek Koordinációs Bizottsága, ugyanakkor a szervezet leginkább összefogó szerepet és a külső képviselőt lát el. A bizottság 1990-ben alakult a magyar szervezetek összefogására az országban, de érdekképviselőt is jelentett az anyaország felé.¹²⁴

2.2.2. Kapcsolatok az anyaországgal, hibridizáció

A Kelet-Európai országok a kommunizmus idején (1945-89/90) elzárkóztak az emigrációban élő magyarságtól.¹²⁵ Venezuelában 1945-ben megszűnt az akkor diaszpórát még nem alakító magyarok kapcsolata az anyaországgal. A kommunizmus ideje alatt az emigrált magyarokat megfosztották a magyar állampolgárságuktól (1947. évi X. törvény,¹²⁶ 1957. évi V. törvény¹²⁷), elvették magyarországi vagyonukat¹²⁸ és 1946 után az államvédelmi szervek folyamatosan megfigyelték tevékenységüket.¹²⁹ A megfigyelés és az emigrációba való beépülés célja az volt, hogy az emigránsok ne alkothassanak egy egységes közösséget. Több emigráns intézmény került be a titkosított aktába, például a Burg Kastl-i kastély vagy a Nemzetőr emigráns újság,¹³⁰ amelyet a venezuelai magyarok is előszeretettel olvastak.¹³¹ Emellett gyakran lejárato újságcikkek jelentek meg az elvándorolt magyarokról. 1956 után, cikkében egy újságíró, Ipper Pál a venezuelaiakat magyarokat a magyarság szégyenének nevezte, akik szellemileg „elprostituálódtak”.¹³² 1963-tól egyértelműen új korszak köszöntött be a magyar emigrációs politikában, elindult a vízumengedélyek kiadása és a hazacsalogatási kampány is.¹³³ Az enyhülésre jó példa, hogy 1969-ben az ország újra felvette a diplomáciai kapcsolatot

¹²⁴ „latam.kormany.hu”. Elérés 2024. február 25. <https://latam.kormany.hu/magyar-szervezetek-venezuelaban>

¹²⁵ Szondi, Baranyi, Mészáros, és Szabó (2009), i.m. 604.

¹²⁶ Gázsó (2016), i.m. 29.

¹²⁷ 1957. évi V. törvény az állampolgárságról

¹²⁸ Gázsó (2016), i.m. 29.

¹²⁹ Szondi, Baranyi, Mészáros, és Szabó (2009), i.m. 605.

¹³⁰ Baráth (2011), i.m. 15.

¹³¹ Caribi Újság 1981. augusztus 9. XXVI. évfolyam 32 (1.322.) SZÁM

¹³² Torbágyi: Vándorlmozgalmak: 23.

¹³³ Baráth (2011), i.m. 4.

Venezuelával, azonban ez nem jelentett valódi kapcsolatot¹³⁴. A beszámolók és a szakdolgozathoz felhasznált interjúk szerint a venezuelai diaszpóra a '70-es években volt a legaktívabb, amihez nagyban hozzájárult Venezuela prosperáló anyagi helyzete.¹³⁵ A Sára kódnevű interjúalany szerint ezek voltak az ún. „aranyévek”, amikor a diaszpóra könnyedén fenn tudta tartani magát anyagilag.¹³⁶ A 80-as évek végére azonban egyre nehezebb volt anyagilag fenntartani a caracasi Magyar Házat, ekkor kezdték el kiadni esküvőkre és egyéb eseményekre. A venezuelai diaszpóra csökkenő aktivitása két tényezőhöz köthető: a diaszpóra összetételének megváltozásához¹³⁷ és a venezuelai gazdaság recessziójához.¹³⁸ Az interjúk szerint a diaszpóra fogyatkozásának elsődleges oka egyértelműen a vegyesházasságok elterjedése volt, amely nagy fokú hibridizációt és sok esetben nyelvvesztést eredményezett az új családoknál. Emellett erre az időszakra öregedett ki az első generáció,¹³⁹ így sok intézmény emberhiányban megszűnt vagy összezsugorodott.¹⁴⁰ Magyarország a rendszerváltás után kezdett valóban nyitni az emigráció felé, már az 1989. évi Alkotmány is megemlítette a magyar diaszpórákkal való kapcsolattartás fontosságát.¹⁴¹ A kapcsolatfelvétel a venezuelai magyarokkal a gyakorlatban is megtörtént, 1990-ben többek között Göncz Árpád és Csurka István is ellátogatott Caracasba.¹⁴² A venezuelai magyar diaszpórával már az MSZP-SZDSZ kormány is foglalkozott, pénzügyileg támogatták a diaszpóra kiadásait és kulturális programokat szerveztek.¹⁴³ Kiterjedt kapcsolatok és programok azonban egyértelműen 2010 után épültek ki, 2011-ben megalakult a Magyar Diaszpóratanács, amely a diaszpóra szervezeti vezetőit és a kormányt kötötte össze. 2013-ban a kormány létrehozta a Kőrösi Csoma Sándor Programot a kulturális ismeretek ápolására és a Mikes Kelemen Programot, amely az emigráció könyveit és iratait gyűjtötte össze és őrizte meg.¹⁴⁴ 2018-ban létrehozták a Diaszpóra Iskolatábort, amelynek keretében Venezuelában több gyerektábort is szerveztek a Karibi-tenger mellé.¹⁴⁵ Emellett a kormány pályázati lehetőségeket is biztosított 1-2 millió forint értékben, amelyet az interjúk alapján a venezuelai magyarok is kihasználtak.¹⁴⁶ A legfontosabb

¹³⁴ Torbágyi Péter (2008), i.m. 300.

¹³⁵ Hausmann, Ricardo, és Francisco R. Rodríguez, szerk. *Venezuela Before Chávez: Anatomy of an Economic Collapse*. Penn State University Press, 2015. 15–21.

¹³⁶ Interjúalany megállapítása: „Szóval eljött egy olyan pillanat a hetvenes években, amikor a magyar kolóniának ... most ne értsd féle, de semmi nem volt drága.” (01:21:25.180)

¹³⁷ Gazsó (2020), i.m. 219.

¹³⁸ Pirovino, Sandro, és Elissaios Papyrakis. „Understanding the Global Patterns of Venezuelan Migration: Determinants of an Expanding Diaspora”. *Development Studies Research* 10, sz. 1 (2023):2.

¹³⁹ Szondi, Baranyi, Mészáros, és Szabó (2009), i.m. 606.

¹⁴⁰ Az interjúk szerint a Magyar óvoda is ezért szűnt meg.

¹⁴¹ 1989. évi Alkotmány az 1949. évi XX. törvény módosításáról 6§ (3) bek.

¹⁴² „Venezuela – Magyar Katolikus Lexikon”. Elérés 2024. február 19. <https://lexikon.katolikus.hu/V/Venezuela.html>.

¹⁴³ Gazsó (2020), i.m. 224.

¹⁴⁴ Gazsó (2016), i.m. 33-35.

¹⁴⁵ A interjúalany megállapítása: „*Elementek a Margita- szigetre, a venezuelai Margit szigetre, a Karibi-tengerhez.(...) Most is van, elvileg most is, így minden nyáron megszervezik, de hát elmegy 15 gyerek.*” illetve „diaszpóraiskola – A Külföldi Magyar Cserkészszövetség Diaszpóraiskola programja”. Elérés 2024. április 15. <https://diaszpóraiskola.org/>.

¹⁴⁶ Gazsó Dániel. „... a diaszpórában működő szervezetek legtöbbjét cserkészek alapították.” *Kisebbségi Szemle* 4, no. 2 (2019): 97.

kormányzati intézkedés a 2010-es egyszerűsített honosítási törvény volt, amely lehetővé tette a magyar diaszpóra tagjainak a magyar állampolgárság felvételét.¹⁴⁷ A honosítási törvény tartalmát és hatásait a *Venezuelai magyarok állampolgársági kérdései* című részben fogom részletezni.

2.3. A venezuelai válság, a 2018-as kormányprogram, a venezuelai magyarok Magyarországon

Venezuela a XX. század második felében a világ egyik legnagyobb olajhatalma volt,¹⁴⁸ 1970-re az egy főre jutó bruttó hazai összterméke alapján pedig a világ húsz leggazdagabb országa közé tartozott. Nehéz megállapítani az ország gazdasági összeomlásának pontos okát, azonban a '70-es években radikálisan csökkenni kezdett az olajszektor bevétele, amely az ország GDP értékeinek romlásával és nagyfokú inflációval járt.¹⁴⁹ A helyzetet súlyosbította, hogy 1998-ban, demokratikus úton elnöknek választották a szélsőbaloldali, populista Hugo Chavezt,¹⁵⁰ aki radikális politikai változásokat eszközölt az országban. Chavez, és a halála után helyébe lépő Nicolas Maduro vezetése alatt Venezuela egyszerre néz szembe egy hiperinfláció sújtotta gazdasági helyzettel és egy szignifikáns politikai és társadalmi válsággal. Egy 2021-es kutatás szerint a lakosok több mint 96%-a él a szegénységi küszöb alatt, az ország pedig komoly élelmiszer és gyógyszerhiánnyal küszködik. A létbizonytalanság, a közbiztonság romlása és a folyamatosan jelenlévő korrupció miatt¹⁵¹ sorozatos tüntetések zajlanak, elsősorban az ország fővárosában, Caracasban.¹⁵² A másik fontos következmény, hogy Chavez és Maduro elnöksége alatt kialakult gazdasági és társadalmi válság miatt több tömeges elvándorlási hullám indult meg Venezuelából,¹⁵³ az UNHCR adatai szerint 2023 augusztusáig 7,7 millió ember hagyta el az országot¹⁵⁴, ezt a folyamatot nevezzük venezuelai exodusnak. A venezuelai migránsok célországa kezdetben Kolumbia volt¹⁵⁵ (eddig közel 2,9 millió venezuelait fogadott be) és Ecuador, de mára a Dél-amerikai országok, (mint Peru, Brazília és Argentína) és a Karibi-országok nagy része mind befogadó országgá vált. A Latin-amerikai térség fogadja be a venezuelaiak javarészét (csaknem 84%-át), de az USA¹⁵⁶ és Európa több országa, Spanyolország és Olaszország is a célországok közé tartozik.¹⁵⁷ Magyarország is a befogadó

¹⁴⁷ KSH (2017) i.m. 3.

¹⁴⁸ Alarcón, Lozano-Vargas, Velásquez, Gaviria, Ordoñez- Mancheno, Lucio, és Uribe (2022), i.m. 109.

¹⁴⁹ Hausmann és R. Rodríguez (2015), i.m. 15–21.

¹⁵⁰ Alarcón, Lozano-Vargas, Velásquez, Gaviria, Ordoñez- Mancheno, Lucio, és Uribe (2022), i.m. 109.

¹⁵¹ Pirovino és Papyrakis.(2023):2.

¹⁵² Berwick, Angus. „Back to the Streets: Venezuelan Protests against Maduro Draw New Crowd”. *Reuters*, 2019. január 25., szak. World. <https://www.reuters.com/article/idUSKCN1PI391/>. Elérés 2024.02.20.

¹⁵³ Alarcón, Lozano-Vargas, Velásquez, Gaviria, Ordoñez- Mancheno, Lucio, és Uribe (2022), i.m. 108-110.

¹⁵⁴ UNHCR. „Venezuela Situation”. Elérés 2024. 02. 19. <https://www.unhcr.org/emergencies/venezuela-situation>.

¹⁵⁵ Gázsó (2020), i.m. 219.

¹⁵⁶ UNHCR Operational Data Portal (ODP). „UNHCR Venezuela Factsheet March 2024”. Elérés 2024. április 15. <https://data.unhcr.org/en/documents/details/107085>. 2.

¹⁵⁷ Szenté-Varga és Amadea Bata-Balog (2021), i.m. 75–95.

országok közé tehető, ugyanis a kormány 2018-ban hirdetett programot azoknak a venezuelai állampolgároknak, akik magyar felmenőkkel rendelkeznek, ez az ún. „repatriációs program”,¹⁵⁸ amely az elemzés jogi és szakpolitikai kiindulópontját szolgáltatja.

3. Módszertan, kutatási kérdések, hipotézisek

A szakdolgozat két elemzési részre osztható: a jogi és szakpolitikai részre, illetve a kulturális identitás, diaszpórikus és transznacionális gyakorlatok részre. Mindkét szegmens elemzéséhez használtam primer és szekunder forrásokat. A jogi és szakpolitikai résznél a főbb primer források közé tartozott az 1993. évi LV. törvény a magyar állampolgárságról, illetve a 2010. évi XLIV. törvény (egyszerűsített honosítási törvény). A főbb szekunder források közé tartozott a Kováts András és Soltész Béla által szerkesztett „Valahol otthon lenni. Menekültek társadalmi beilleszkedése Magyarországon.” című tanulmánykötet (2022)¹⁵⁹, illetve a KSH „Új magyar állampolgárok Változások az egyszerűsített honosítási eljárás bevezetése után” elnevezésű riportja.¹⁶⁰ A kulturális identitás, diaszpórikus és transznacionális gyakorlatok résznél a legfőbb primer forrás a Karibi Újság nevű venezuelai magyarok által létrehozott lap volt. Jelentős szekunder forrásként szolgált a Rainer Bauböck és Thomas Faist által szerkesztett „Diaspora and Transnationalism: Concepts, Theories and Methods.” című tanulmánykötet.

A szakdolgozat első, jogi és szakpolitikai jellegű része a venezuelai származású magyarok állampolgársági és integrációs szakpolitikai összefüggéseire épül. A hipotézisem szerint a 2018-ban elindított „repatriációs program” a 2010-es egyszerűsített honosítási eljárásban¹⁶¹ rögzített módon történik és illeszkedik a kormány eddigi migrációs és nemzetpolitikai törekvéseihez (H_{1a}). Emellett alátámasztani kívánom a hipotézis azon részét, hogy az integrációs intézkedések mégis részben elkülönítik a programot a korábbi szakpolitikai tendenciáktól (H_{1b}). Az első rész kutatómódszertana kvalitatív jellegű, a vonatkozó jogi és szakpolitikai kontextusába helyeztem bele a venezuelai magyarokról megtalálható szakirodalmat. Kiszűrt részen az interjúk szövegét is felhasználtam az eredmények ismertetéséhez.

A szakdolgozat második, antropológiai jellegű része a venezuelai származású magyarok identitására, valamint transznacionális és diaszpórikus kapcsolataira összpontosít. Felveti, hogy valóban homogén-e a Magyarországon élő venezuelai magyarok identitása, ahogyan azt a szakpolitikai és jogi keretek sugallják, vagy észrevehetőek-e inkább hibrid identitások, illetve transznacionális és diaszpórikus gyakorlatok. A szakdolgozat második kutatási kérdése, hogy

¹⁵⁸ Borbás Barna. “Venezuelából a nógrádi erdőbe: titkos programban hazamenekített gyerekek táborában jártunk | Válasz Online.” 2023. Elérés 2024.03.10.

¹⁵⁹ Kováts, András, és Soltész, Béla. Valahol otthon lenni. Menekültek társadalmi beilleszkedése Magyarországon. Budapest: Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület, 2022.

¹⁶⁰ „Új magyar állampolgárok Változások az egyszerűsített honosítási eljárás bevezetése után”. KSH, 2017. augusztus 9.

¹⁶¹ 2010. évi XLIV. törvény a magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény módosításáról

nevezhető-e a Magyarországon élő venezuelai magyarok közössége diaszpórának. (K₂). Hipotézisem szerint a venezuelai magyarok identitása heterogén, a töréspontokat egyrészt diaszpórikus generációs szempontból lehet felállítani, másrészt a venezuelai magyar diaszpórában betöltött szerepük alapján. A dolgozat hipotézisének második része, hogy a venezuelai-magyarok közösségében egyaránt megfigyelhetők transznacionális és diaszpórikus gyakorlatok, azonban a csoport nem nevezhető klasszikus értelemben vett diaszpórának. (H₂)

A dolgozat második hipotézisét egy kvalitatív jellegű empirikus kutatás keretében vizsgáltam. A diaszpóratudomány előszeretettel használja a kvalitatív módszertant az identitás és diaszpóraformálás kutatására, mert annak eszközei alkalmasabbak a kevésbé strukturált és számszerűsíthető jelenségek tanulmányozására.¹⁶² A kutatás két fázisra osztható, az első fázis során résztvevő megfigyelést folytattam, a második fázis során pedig a résztvevői megfigyelésből levont következtetések segítségével kialakított félstrukturált interjúkat készítettem. Agar szerint antropológiai kutatásokban érdemes a kezdeti fázisban résztvevő megfigyelést alkalmazni, mert az elméleti keret mellett segíthet a megfelelő interjúkérdések kialakításában. A résztvevő megfigyelés alkalmazása a kezdeti szakaszban illeszkedik a Glaser és Strauss által kialakított megalapozott elmülethez (1967), a szakdolgozat is ezen elmélet alapján készült el.¹⁶³ Az első fázis során három, a venezuelai magyarok által szervezett programra látogattam el, a július 5-i venezuelai függetlenségnapi ünnepségre a VEHU (Venezuelai-Magyar egyesület) szervezésében, az Orinoco venezuelai magyar cserkészcsapat születésnapj ünnepségére és a kéthetente tartott cserkészfoglalkozások egyikére. A második szakaszban négy félig strukturált interjút készítettem Magyarországon élő venezuelaiak és venezuelai magyarok körében. Az interjúkból öt órnyi összegyűjtött hanganyag állt rendelkezésre az adatelemzéshez, egy interjúalany kérésre az interjú íméles formában zajlott, így az ő esetében nem készült hanganyag.¹⁶⁴ Az interjúkérdések négy részre oszthatók: a venezuelai magyar diaszpórával kapcsolatos élményekre (1), a migrációs döntésre (2), az identitásra (3) és a magyarországi tapasztalatokra (4). Az interjúk elsősorban nyitott-végű kérdésekből épült fel, de a migrációs döntés és a magyarországi tapasztalatok résznél az interjú kártyarendezés (*pile-sorting task*) formátumú kérdéseket is tartalmazott.¹⁶⁵ Az interjúalanyok kiválasztása célzott mintavétellel történt. A mintavételnél fontos szerepet játszott a különböző

¹⁶² Johnson, Jeffrey C, és Daniel J. Hruschka. „Research Design and Research Strategies”. In *Handbook of Methods in Cultural Anthropology*, szerkesztette Bernard H. Russell és Clarence C. Gravlee, Második kiadás. Lanham, Boulder, New York, London, 2015 107-126. Borbás, Barna. “Venezuelából a nógrádi erdőbe: titkos programban hazamenekített gyerekek táborában jártunk | Válasz Online.” 2023. Elérés 2024.03.10.

¹⁶³ Johnson, Hruschka. (2015), i.m. 107-126.

¹⁶⁴ Az interjúk összefoglalását lásd a *Függelék* részben

¹⁶⁵ Weller, Susan C. „Structured Interviewing and Questionnaire Construction”. In *Handbook of methods in cultural anthropology*, szerkesztette Russell H. Bernard és Clarence C. Gravlee, Second edition., 343–90. Lanham: Rowman & Littlefield, 2015.

diaszpóragenerációk megismerése, így az alanyok 1,5-ik, második és harmadik generációs venezuelai magyarok. A negyedik interjúalany származás szerint nem tartozott a venezuelai magyar diaszpórához, ezért az ő esetében a generációs kategorizálás értelmetlen. A másik jelentős tényező a mintavételnél a magyar nyelvtudás volt, az interjúalanyok skalárisan elhelyezve anyanyelvi, folyékony, társalgási és alap szinten beszélik a magyar nyelvet. A tanulmány nem törekszik reprezentatív eredmények létrehozására. Az adatelemzés nyílt kódolással történt,¹⁶⁶ az interpretációs keretet olyan diaszpóra tanulmányok és a transznacionális szerzők elméletei szolgáltatták, mint Stuart Hall. A következő részben a kutatási eredményeket részletezem, kezdve a venezuelai magyarok állampolgársági kérdéseivel.

4. Kutatási eredmények

4.1. A venezuelai magyarok állampolgársági és integrációs kérdései

A 2018-as repatriációs programot 2018 áprilisában Soltész Miklós egyházi és nemzetiségi kapcsolatokért felelős államtitkár jelentette be. A program keretében, a Chavez-Maduro elnökség alatt gazdasági és politikai válságba sodródott Venezuelából díjmentesen áttelepítik Magyarországra a magyar felmenőkkel rendelkezőket, magyar állampolgárságot kaphatnak és egyéb, a beilleszkedésüket segítő szolgáltatásokat vehetnek igénybe. A kezdeményezés részleteit azonban a kormány nem tette közzé, az általuk megbízott Magyar Máltai Szeretetszolgálat titkosította a lebonyolításról készült anyagokat.¹⁶⁷ Az áttelepítés akkor kapott nagyobb nyilvánosságot, amikor több magyar hírportál foglalkozni kezdett az üggyel. Eredetileg a Magyar Hang 2018 júliusi cikke kezdte elemezni az akkor még Balatonőzödön elszállásolt venezuelai magyarok helyzetét,¹⁶⁸ de írt róla többek között a Válasz Online,¹⁶⁹ az Index,¹⁷⁰ a 444,¹⁷¹ a Demokrata¹⁷² és a Sonline¹⁷³ is. A program nemzetközi nyilvánosságot is kapott, ugyanis a hírt 2019-ben a BBC angol hírportál is átvette. Visszatérő elem a felsorolt médiumok publikációiban, hogy a venezuelai magyarok Magyarországra telepítése szembe megy a kormány korábbi migráció ellenes politikájával. Ebben a részben amellet fogok érvelni, hogy a 2018-ban elindított „repatriációs program” a 2010-es egyszerűsített honosítási eljárásban¹⁷⁴ rögzített módon történik és illeszkedik a kormány eddigi migrációs és

¹⁶⁶ Johnson, és Hruschka. (2015), i.m. 107-126.

¹⁶⁷ Borbás Barna. “Venezuelából a nőgrádi erdőbe: titkos programban hazamenekített gyerekek táborában jártunk | Válasz Online.” 2023. Elérés 2024.03.10.

¹⁶⁸ Csaba Lukács. „Pánikszzerűen vitték el a menekülteket a Balaton partjáról”. Magyar Hang, 2018. július 22. Elérés 2024.03.10.

¹⁶⁹ Borbás Barna. “Venezuelából a nőgrádi erdőbe: titkos programban hazamenekített gyerekek táborában jártunk | Válasz Online.” 2023. Elérés 2024.03.10.

¹⁷⁰ András Földes. “Több száz venezuelait fogadott be titokban a kormány,” Index. February 21, 2019. Elérés 2023.03.10

¹⁷¹ “Magyarország néhány nap alatt többet tett értem, mint Venezuela egész életemben.” 444, August 11, 2019.

¹⁷² “Már nincsenek Őszödön a Venezuelában bajbajutott magyar családok.” Sonline. April 16, 2018. Elérés 2024.03.10.

¹⁷³ Nick Thorpe, “Venezuela Crisis: Secret Escape to Anti-Migration Hungary.” BBC News. March 4, 2019. Elérés 2024.03.10.

¹⁷⁴ 2010. évi XLIV. törvény a magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény módosításáról

nemzetpolitikai törekvéseihez (H_{1a}). Emellett alátámasztani kívánom a hipotézis azon részét, hogy az integrációs intézkedések mégis részben elkülönítik a programot a korábbi szakpolitikai tendenciáktól (H_{1b}). Az értekezés a jogi háttér és szakpolitika összefüggéseit vizsgálja, de kitér a megvalósítás részleteire, amely a szakdolgozathoz készített interjúkból gyűjtött információkat is elemzi.

A 2018-as program tehát két részre osztható a hipotézis alapján, az állampolgársági és az integrációs részre, amelyeket jogi és szakpolitikai szempontok szerint külön érdemes vizsgálni. Ennek jogi háttérét a 2010-es egyszerűsített honosítási törvény biztosítja, amely a bizonyíthatóan magyar állampolgárságú felmenőkkel rendelkező magyarok honosítását teszi lehetővé, akár a magyarországi lakcím megléte nélkül is.¹⁷⁵ A program részeként a Magyar Máltai Szeretetszolgálat segédkezik az állampolgársági ügyintézésben,¹⁷⁶ amelyhez bizonyítani kell, hogy a kérelmező felmenői magyar állampolgársággal rendelkeztek és emellett a magyar nyelvtudás igazolására is szükség volt.¹⁷⁷ A beilleszkedés elősegítése, tehát az integráció egyszerre tartozik több szakpolitikai területhez, mint például az oktatás, a lakhatás vagy a szakképzés és foglalkoztatáspolitikai (2).¹⁷⁸ Az integráció részét képezi, hogy az áttelepülőknek egy évig lakhatást és magyar/angol nyelvtanfolyamot biztosítanak, ezen felül munkaerőpiaci és mentálhigiéniai segítségnyújtással is támogatja őket a szeretetszolgálat.¹⁷⁹ A továbbiakban a venezuelai magyarok honosításának jogi és szakpolitikai összefüggéseit vizsgálom.

4.1.1. A venezuelai magyarok állampolgársági kérdései

4.1.1.1. A venezuelai magyarok állampolgárság szerzésének jogi keretei

A magyar állampolgárság megszerzéséről az 1993. évi LV. törvény (a továbbiakban Ápt.) rendelkezik. Az állampolgárság folytonosságát Magyarországon az *ius sanguinis* elv határozza meg, amely alapján a magyar állampolgár gyermeke is magyar állampolgár lesz. A területi elvet, azaz *ius solis* kizárólag a hontalanok esetében alkalmazza a magyar jog. Mindazonáltal a magyar állampolgárságot nem csak születéssel lehet szerezni, hanem honosítással, visszahonosítással, családjogi tények alapján vagy nyilatkozattétellel is.¹⁸⁰

A honosítás olyan jogi folyamat, amelyben korábban magyar állampolgársággal nem rendelkező személyek magyar állampolgárságot kapnak¹⁸¹. A visszahonosítási folyamat pedig

¹⁷⁵ „Új magyar állampolgárok Változások az egyszerűsített honosítási eljárás bevezetése után”. KSH, 2017. 3.

¹⁷⁶ „A segítségnyújtás éve - A Máltai Szeretetszolgálat ukrainai menekülöket segítő tevékenysége”. maltai.hu. Elérés 2024. 03. 26. <https://maltai.hu/cikk/hir/maltai.hu>.

¹⁷⁷ 2010.évi XLIV. törvény a magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény módosításáról

¹⁷⁸ Kováts, András, és Béla Soltész. Valahol otthon lenni. Menekültek társadalmi beilleszkedése Magyarországon. Budapest: Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület, 2022. 8–9.

¹⁷⁹ „A segítségnyújtás éve - A Máltai Szeretetszolgálat ukrainai menekülöket segítő tevékenysége”. maltai.hu. Elérés 2024. 03. 26. <https://maltai.hu/cikk/hir/maltai.hu>.

¹⁸⁰ Bódi Stefánia. „Szuverenitás és az állam lakossága: állampolgárok és külföldiek”. MTA LAW WORKING PAPERS 1, sz. 45 (2014): 8–10.

¹⁸¹ KSH (2017) i.m. 3.

olyan személyek által kérvényezhető, akik korábban elvesztették magyar állampolgárságukat.¹⁸² A nyilatkozattétel a köztársasági elnöknek írt nyilatkozat által szerezhető meg a magyar állampolgárság azok számára, akik korábban a magyar állam által alkotott, az Ápt.-ben feltüntetett törvények vagy rendeletek miatt veszítették el az állampolgárságukat. A magyar történelemben többször előfordult, hogy magyar állampolgársággal rendelkező személyek veszítették el állampolgárságukat, ilyen jogi folyamatra példa a korábban már említett 1947. évi X. törvény, amely rendelkezett az országból emigrált magyarok állampolgárságtól való megfosztásáról¹⁸³, illetve ilyennek tekinthető az 1957.évi V. törvény, amely hasonlóan járt el.¹⁸⁴

A Magyarországra érkező venezuelai állampolgárok 2018-tól kezdődően százával¹⁸⁵ szereztek meg a magyar állampolgárságot,¹⁸⁶ elsősorban honosítás útján. A lefolytatott interjúk alapján azonban megállapítható, hogy a venezuelai magyarok heterogén csoportot alkotnak az állampolgárság megszerzésének módját tekintve. A legnagyobb csoportot azok képezik, akik a 2018-as repatriációs programmal érkeztek az országba és a honosítás egyik fajtája, az egyszerűsített honosítás révén juthattak állampolgársághoz.¹⁸⁷ A venezuelai magyar diaszpóra történetében egyre gyakoribbá vált a hibrid családok létrejötte a második és harmadik generációban. Ennek következtében nagyrészt venezuelai származású személyek is magyar állampolgárságot szereztek magyar származású családtagjuk révén, ezt szintén az egyszerűsített honosítási törvény tette lehetővé.¹⁸⁸ Azonban több interjúalany rámutatott, hogy egyéni úton már 2018 előtt több venezuelai magyar érkezett Magyarországra. Ebben a csoportban olyan személyek is találhatóak, akik visszahonosítással vagy nyilatkozattétellel kaptak magyar állampolgárságot, akár még a Venezuelában töltött idejük alatt. Illetve a 2018 előtt érkezők között is vannak akik magánúton, vagy különböző, a magyar állam által hirdetett tanulmányi programokkal, például a Balassi Bálint Ösztöndíjjal¹⁸⁹ érkeztek Magyarországra és a repatriációs programban érkezőkhez hasonlóan később honosítás útján szereztek állampolgárságot.¹⁹⁰ Összességében tehát elmondható, hogy a venezuelai magyarok és családtagjaik elsősorban honosítás révén szereztek meg a magyar állampolgárságot, azon belül

¹⁸² KSH (2017) i.m. 20.

¹⁸³ Gazsó (2016), i.m. 29.

¹⁸⁴ 1957.évi V. törvény

¹⁸⁵ A pontos számokra sajnos csak következtetni tudunk a sajtóorgánáriumok cikkei alapján, ugyanis számszerű adatot a programban részt vett személyekről, sem a kormány, sem a Magyar Máltai Szeretetszolgálat nem közölt nyilvánosan. 2018-ban feltehetően 300 venezuelai állampolgár szerezhetett magyar állampolgárságot a Magyar Helsinki Bizottság jelentése szerint. Az interjúalanyok a venezuelai magyarok számát Magyarországon pár ezerre teszik.

¹⁸⁶ Borbás, Barna. "Venezuelából a nógrádi erdőbe: titkos programban hazamenekített gyerekek táborában jártunk | Válasz Online." 2023. Elérés 2024.03.10.

¹⁸⁷ 2010. évi egyszerűsített honosítási törvény

¹⁸⁸ 2010. évi egyszerűsített honosítási törvény

¹⁸⁹ Balassi Education. „Kezdőlap”. Elérés 2024. április 4. <https://balassieducation.hu/hu/>.

¹⁹⁰ Interjúalany megállapítása (Andrea) (00:52:38.220)

is az egyszerűsített honosítás volt a legelterjedtebb. Ugyanakkor kisebb mértékben, de előfordult, hogy a venezuelai magyarok más jogi úton szerezték meg az állampolgárságot.

Ennélfogva a legjelentősebb venezuelai magyar csoport, akik 2018-as repatriációs programmal érkeztek vagy érkeznek Magyarországra, az Ápt. 2010. módosítása következtében az egyszerűsített honosítási eljárással lettek honosítva. A módosítást 2010-ben fogadta el a megalakuló parlament, főként, hogy lehetővé tegye a magyar autochton, tehát őshonos, határváltozás következtében kialakult diaszpórikus közösségek „külhoni állampolgárrá” válását.¹⁹¹ Az egyszerűsített honosítási eljárást 2011-ben vezették be, a módosítás értelmében minden olyan személy, aki igazolni tudja magyar származását, magyar nyelvtudásának bizonyításával együtt, magyarországi lakcím nélkül is megszerezheti a magyar állampolgárságot. A változtatások emellett lehetővé teszik azt is, hogy a kérelmezők viszonylag hamar megkaphassák az állampolgárságot, az eljárás hosszát mindössze három hónapra csökkentették.¹⁹² A törvény értelmében tehát a kérelmezőnek nem kell például alkotmányos alapvizsgát tennie vagy bizonyítania a korábbi, meghatározott idejű, folyamatos magyarországi tartózkodását. Habár a módosítás elsősorban a külhoni magyarokat célozta,¹⁹³ ugyanúgy vonatkozik az allochton eredetű diaszpórikus közösségekre, így az emigrációban élő venezuelai magyarokra is. A magyar származással nem rendelkező házastársakra az eljárást 2013-ban terjesztették ki, a jogosultságot a magyar származású féllel való házasság időtartama és a közös gyermekek születése határozza meg. Így azon venezuelai személyek, akik legalább 10 éve élnek házasságban egy igazoltan magyar származású állampolgárral vagy a házasság közös gyermek esetén legalább öt éve fennáll, szintén az állampolgársági törvény szerint kedvezményes honosításra jogosultak.¹⁹⁴ Eszerint a 2018 óta érkezett venezuelaiak mindkét csoportja feltételezhetően az Ápt. egyszerűsített honosítási eljárásának jogosultjainak körébe tartozik és jogi szempontból nem számítanak kifejezetten különleges esetnek, hiszen az egyszerűsített honosítási eljárás következtében feltételezhetően kb. 1,1 millió fő szerezte meg a magyar állampolgárságot.¹⁹⁵

A repatriációs program jogszerűsége egyedül a magyar nyelvtudás szempontjából kérdőjelezhető meg. A magyar nyelvismeret bizonyításáról egyértelműen rendelkezik a 2010. évi XLIV. törvény, ugyanakkor annak gyakorlati keretei már kevésbé szabályozottak. Az Ápt. 13. § (2) bek. előírja, hogy az állampolgársági kérelmet magyar nyelven kell benyújtani,¹⁹⁶

¹⁹¹ Körtvélyesi, Zsolt. „Az egységes magyar nemzet és az állampolgárság”. *Fundamentum* 2011, sz. 2 (2011). 49-50.

¹⁹² KSH (2017) i.m. 20.

¹⁹³ Körtvélyesi (2011), i.m. 49.

¹⁹⁴ KSH (2017) i.m. 20-21.

¹⁹⁵ Soltész (2015), i.m. 43.

¹⁹⁶ 1993. évi LV. törvény

más nyelvi ismeretre vonatkozó szakasz azonban nem található a 2010-es módosításban.¹⁹⁷ A venezuelai magyarok magyar nyelvi ismereteiről nem készült átfogó kutatás, azonban a történelmi áttekintésben részletezett diaszpóra életéről készült szakirodalomból és a lefolytatott interjúkból mégis lehet következtetni a nyelvhasználati tendenciákra. Torbágyi Péter, *Magyarok Latin-Amerikában* című monográfiájában taglalja, hogy a venezuelai „szórványban” élő magyarok magyar nyelvismerete már a második generációban megfigyelhetően kikopott. A Caracasban élő venezuelai magyarok közt a lefolytatott interjúk alapján szintén észlelhető a fokozatos nyelvcsere és bizonyos esetekben a nyelvvesztés is.¹⁹⁸ Az egyik interjúalany, Márton megfogalmazása szerint a hibridizáció következtében fokozatosan ment végbe a nyelvcsere és a nyelvvesztés: *“Meg ugye jöttek a generációk, hogy akkor, hogy... s így vészett el a nyelv. Sajnos már sok... már anyukám generációtól, ugye ők mentek ötvenhatba, ők voltak a gyerekek, fiatalok, ugye ők már sokan is kint születtek, sokan nem, de fiatalon kerültek oda ki, és ők már vegyes házasságban voltak. S akkor ott má azér is elvesz(l)ett a nyelv. Utána, ott, ott az a generáció, aki még fiatal volt és még értékelte a nyelvet, akkor az igen. De már utána már egyre vegyesebb voltak a házasságok, és nem volt nagyon lehetőség a nyelvet otthon gyakorolni.”* (Márton, 00:11:28.020)

Több interjúalany (Sára és Márton) is kiemelte, hogy a Magyar Ház programjain és a cserkészprogramban részt vett venezuelai magyarok nagyobb százalékban tartották meg a magyar nyelvet, de sok, Caracاسبól Magyarországra visszatért magyar származású személy nem beszéli a magyart. Az európai állampolgársági egyezményt Magyarország is részben elfogadta (2002.évi III. törvény az Európa Tanács keretében, 1997. november 6-án kelt, az állampolgárságról szóló Európai Egyezmény). Az egyezményben, az állampolgársági kérelmek elbírálásakor előírt az ún. indoklási kötelezettséget azonban a mindenkori kormány nem vállalta, így nem nyilvános adat, hogy a jogalkalmazó milyen információk alapján fogadja el a kérelmet.¹⁹⁹ Következésképpen nem nyilvánosak azok az adatok, hogy milyen módon történt a magyar nyelvtudás bizonyítása a venezuelai magyarok esetében az állampolgársági kérelem benyújtásakor. A magyar állam által biztosított magyar és angol nyelvi kurzusok²⁰⁰ kínálhatnak megoldást erre a kérdésre, abban az esetben, ha a kurzusok a kérelem elfogadása előtt mentek végbe, ugyanakkor a döntés titkosítása miatt ez csupán feltételezés.

¹⁹⁷ 2010.évi XLIV. törvény a magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény módosításáról

¹⁹⁸ Oszkó Beatrix, és Sipos Mária. *Tanulmányok a finnugrisztika és a nyelvtörténet köréből I.* Szerkesztette Oszkó Beatrix és Sipos Mária. Budapest: MTA NYTI; Nyelvtudományi Intézet, 2009. 5.

¹⁹⁹ Körtvélyesi (2011), i.m. 49.

²⁰⁰ “Venezuelából a nógrádi erdőbe: titkos programban hazamenekített gyerekek táborában jártunk | Válasz Online.” Accessed June 20, 2023.

A venezuelai magyarok tehát heterogén csoportot alkotnak aszerint, hogy honosítás, visszahonosítás vagy nyilatkozattétel útján kérelmezték a magyar állampolgárságot. A legnagyobb csoportot azok alkotják (venezuelai magyarok és családtagjaik), akik a 2018-ban elindított repatriációs program során a 2010-es egyszerűsített honosítási eljárásban rögzített módon szerezték az állampolgárságukat (H_{1a}). A feltételezés, miszerint az eljárás jogtalan a venezuelai magyarok nyelvvesztésének következtében, nem állja meg a helyét, egyrészt mivel törvényileg nincs részletezve a magyar nyelvhasználat bizonyításának formája, így az a jogalkalmazó hatásköre, aki jóváhagyta a kérelmeket. Másrészt, mivel az eljárást nem hozzák nyilvánosságra, az előírt szempontok nem is megismerhetők. Ugyanakkor elgondolkodtató, hogy az indoklás hiányában nincsen lehetőség jogorvoslatra,²⁰¹ illetve megkérdőjelezhető, hogy mennyire betartható az 1997. évi az állampolgárságról szóló Európai Egyezmény diszkrimináció tilalmáról szóló passzusa, ha nincs indoklási kötelezettség.²⁰²

4.1.1.2. A venezuelai magyarok állampolgárságának szakpolitikai keretei

A venezuelai magyarok körül kialakult vita alapját részben az szolgáltatja, hogy míg a sajtóorgánumok egy nagy része (Index, 444...stb.) az áttelepülést migrációnak értékeli és eszerint a kormány migrációs politikájához csatolja,²⁰³ addig a sajtó másik része (pl. a Sonline nevű internetes híroldal) és a kormány „repatriációként” vagy visszatelepítésként hivatkozik a folyamatra, így pedig elsősorban a nemzetpolitika hatáskörébe veszi.²⁰⁴ Ez a vita felveti a kérdést, hogy melyik szakpolitika alatt érdemes vizsgálni a venezuelai magyarok esetét. Kiemelendő, hogy több interjúalany tartózkodott a „migráns” megnevezéstől és arra a kérdésre, hogy „Milyen kifejezéssel írná le az áttelepülését Magyarországra?” a következő válaszokat adták: repatriáció, „visszidálás”²⁰⁵ vagy visszatelepedés. Jelen dolgozatban az IOM tág migráns definícióját alkalmazom, amely így hangzik: „A nemzetközi jogban nem meghatározott gyűjtőfogalom, a szokásos tartózkodási helyéről elköltöző személy általános laikus értelmezését tükrözi, függetlenül attól, hogy egy országon belül vagy egy nemzetközi határon át, ideiglenesen vagy véglegesen, és különböző okokból.(...)”²⁰⁶ Az IOM definíciójába beletartoznak a venezuelai magyarok, így a helyzetüket a migrációs szakpolitika részeként is vizsgálom.

²⁰¹ Körtvélyesi (2011), i.m. 49.

²⁰² Körtvélyesi (2011), i.m. 49.

²⁰³ Bence Horváth. “Semjén Zsolt szerint Magyarországnak olyannak kell lennie, mint Izrael, majd hazahívta a venezuelai magyarokat.” 444, August 18, 2017. Elérés 2024.04.05.

²⁰⁴ Vass, Ágnes. „A területen kívüli állampolgárság magyarországi gyakorlata – Diskurzusok és értelmezések diaszpórában és kisebbségi közösségben”. Phd, Budapesti Corvinus Egyetem, 2022. 39-41.

²⁰⁵ A visszidálás kifejezést gyakran használják az emigráció magyarjai, ahogyan a venezuelai magyarok is. Gyuricza, Péter. *Visszidensek*. 2. kiadás. Budapest, 2018.

²⁰⁶ International Migration Law No. 34 - Glossary on Migration

A venezuelai magyarok állampolgárságát azonban nem csak migrációpolitikai, hanem nemzetpolitikai szempontból is érdemes vizsgálni. Az állampolgárság Joppke szerint egyszerre jog (és kötelezettség), de egyszerre státusz, amely formálisan összeköti az egyént az állammal, sőt identitás is.²⁰⁷ Az államban különböző státuszú és jogállású személyek élhetnek: állampolgárok, letelepedési engedéllyel vagy vízummal itt tartózkodó személyek,²⁰⁸ menekült státuszú személyek, menedékesek, oltalmazottak, befogadottak, kísérő nélküli kiskorúak, hontalanok és jogsértő külföldiek is.²⁰⁹ Az állampolgárság így tulajdonképpen egy kiváltságos státusz is a többi kategóriához képest.²¹⁰ Ráadásul egy olyan státusz, amely Magyarországon a származás elve (*ius sanguinis*) alapján²¹¹ generációkon keresztül szabályozza egy állam többségének jogait, kötelezettségeit és a közösség határait is. Az állampolgárság viszont identitás is, amely így eredendően értékekhez társított, mind az állam, mind az egyén részéről, így része a nemzeti önmeghatározásnak, vagyis a nemzetpolitika részét képezi.²¹² Mivel állampolgárságot nem kizárólag születéssel, hanem honosítással, visszahonosítással és a fejezet elején tárgyalt különböző módokon lehet megszerezni,²¹³ ezért a nemzetpolitika és egy ország migrációs politikája természetesen összefügg. Ebben a részben amellet fogok érvelni, hogy a venezuelai magyarok esete illeszkedik a kormány eddigi migrációs és nemzetpolitikai törekvéseihez.

2014 és 2018 között, elsősorban a 2015-ös menekültválság következtében központi témává vált a bevándorlás kérdése Magyarországon és a kormány „migrációellenes” retorikája²¹⁴ kifejezetten nagy szerepet játszott a 2018-as választási kampányában.²¹⁵ A NIEM kutatás és stratégiai projekt keretében létrehozott *Valahol otthon lenni – Menekültek társadalmi beilleszkedése Magyarországon* című tanulmánykötetben, Soltész Béla és Vadasi Vivien amellet érvel, hogy a kormány egy differenciált, háromosztatú migrációs politikát folytat, amely „nagylelkű”, „semleges” vagy „ellenséges” az egyes migrációs csoportokkal szemben. A szerzők azt az elméletet állítják fel, hogy a bevándorlóellenes retorika elsősorban a menedékkérőkkel szemben „ellenséges”, az EGT állampolgárokkal és a nemzetközi védelemben részesítettekkel kapcsolatban „semleges”, míg az egyszerűsített honosítással

²⁰⁷ Vass Ágnes (2022), i.m. 23-24.

²⁰⁸ Kováts, Soltész (2022), i.m. 33.

²⁰⁹ Bódi Stefánia. (2014), i.m. 9-10

²¹⁰ Vass Ágnes (2022), i.m. 24.

²¹¹ Bódi Stefánia. (2014), i.m. 5.

²¹² Vass Ágnes (2022), i.m. 23-25.

²¹³ 1993. évi LV. törvény

²¹⁴ Kováts, Soltész (2022), i.m. 25.

²¹⁵ Feischmidt, Margit. „Manipulált félelmek és dehumanizált idegenek”. *Regio* 24, sz. 4 (2016): 83-85.

állampolgárságot megszerző személyekkel, tehát például a venezuelai magyarokkal „nagylelkű” politikát folytat.²¹⁶

A Helsinki Bizottság AIDA riportja szerint a 2022-es évben összesen 44 fő folyamodott menekültstátuszért Magyarországon, elsősorban afgán (13 fő) állampolgárok. A menekültkérelmek 27,7% -át utasította el a magyar állam,²¹⁷ ez az adat megegyezik a 2022-es német elutasítási aránnyal, amely ugyancsak 27,7%. A német menekültstátuszért folyamodók nemzetiségi összetétele is hasonló a magyar adatokhoz, számszerűen szintén kiemelkednek a szír és afgán állampolgárok.²¹⁸ Ugyanakkor míg a magyar menekültstátuszért folyamodók száma nem haladja meg az ötvenet,²¹⁹ addig 2022-ben Németországban 244 132 fő kért menekültstátuszt.²²⁰ Ez magyarázható azzal, hogy az Európába áramló menekültek elsődleges célországai a nyugat-európai országok (Németország, Spanyolország, Egyesült Királyság)²²¹, azonban a Magyarországon menekültstátuszért folyamodók számának csökkenéséhez elsősorban az járult hozzá, hogy a kormány 2018-tól egy olyan „menekültek nélküli menekültügyi rendszert” hozott létre, amely nagyban megnehezíti a kérelem benyújtását. Már a „biztonságiasítás” nevében létrehozott tranzitzóna rendszer szűkítette a kérelmezők számát és megtiltotta a menekültkérők határátlépését, de a vészhelyzettel kapcsolatos 2020 évi LVIII. törvény értelmében a menekültstátuszhoz szükséges szándéknyilatkozatot csak egy az EU-n kívüli szomszédos ország magyar nagykövetségén lehet beadni. Ezzel az intézkedéssel drasztikusan lecsökkent a beadott menekültkérelmek száma. A 2018 óta végbement változások alapján megállapítható, hogy a kormány valóban „ellenséges” a menekültkérdéssel szemben, amelynek alapja, hogy a menekültekkel helyzetét elsősorban biztonságpolitikai és nem humanitárius kérdésnek látja.²²²

A magyar migrációs politika „semleges” státuszú alanyai alapvetően az EU állampolgárok és azok a harmadik országbeli személyek, akik vízummentesen vagy vízumköteles tartózkodnak az országban. A letelepedési engedélyük alapvetően a foglalkozásukhoz kötődik. Habár nem férhetnek hozzá minden jóléti ellátáshoz, de a letelepedési engedélyt általában megkapják.²²³

²¹⁶ Kováts, András, és Béla, Soltész. (2022), i.m. 25-27.

²¹⁷ Juhász Katalin, Matevžič Gruša, és Zsolt Szekeres. „Country Report- Hungary”. Analytical report. AIDA, Hungarian Helsinki Committee, 2023. 7.

²¹⁸ Hoffmeyer-Zlotnik, Stiller, Paula és Stiller, Marlene. „Country Report- Germany”. Analytical report. AIDA 2023. 9.

²¹⁹ Juhász Katalin, Matevžič Gruša, és Zsolt Szekeres. „Country Report- Hungary”. Analytical report. AIDA, Hungarian Helsinki Committee, 2023. 7.

²²⁰ Hoffmeyer-Zlotnik, Stiller, Paula és Stiller, Marlene. „Country Report- Germany”. Analytical report. AIDA 2023. 9.

²²¹ Di Iasio, Valentina, és Jackline Wahba. „The Determinants of Refugees’ Destinations: Where Do Refugees Locate within the EU?” *World Development* 177 (2024): 106533. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2024.106533>.

²²² Feischmidt Margit. „Manipulált félelmek és dehumanizált idegenek”. *Regio* 24, sz. 4 (2016): 83-85.

²²³ Kováts, Soltész (2022), i.m. 33.

A kormány migrációpolitikája kifejezetten nagylelkű bizonyos csoportokkal szemben. A differenciált migrációs politika ezen harmadik szeletéhez tartoznak az egyedi döntések alapján kiválasztott csoportok, mint például a 2021-es afgán menekültek, és a magyar nemzetiségű külföldi állampolgárok,²²⁴ így a venezuelai magyarok is. 2021-ben a tálibok hatalomátvétele után kb. ötszáz korábbi NATO-val dolgozó afgán állampolgárt evakuáltak és telepítettek ideiglenesen Vámosszabadi és Balassagyarmat területére, majd később Budapestre.²²⁵ Az afgán állampolgárokat nem honosították, ellenben menekültstátuszt sem kaptak, az Országos Idegenrendészeti Főhatóság letelepedési engedélyt adott ki a kérelmezőknek.²²⁶ A Helsinki Bizottság éves jelentésében viszont kitér arra, hogy a letelepedési engedéllyel és a jövőbeli jogi státuszukkal kapcsolatos bizonytalanság és információhiány hozzájárulhatott ahhoz, hogy a családok nagyrésze elhagyta az országot.²²⁷ Nehéz megítélni, hogy az afgán állampolgárok NATO kapcsolatuk miatt részesültek-e egyéni bánásmódban vagy keresztény vallásuk miatt²²⁸, de az kijelenthető, hogy itt inkább humanitárius keretek között kezelte őket a kormány, nem biztonságpolitikai kérdésként. Ezt támasztja alá az is, hogy a venezuelaiakhoz hasonlóan, ebben az esetben is közreműködött a Magyar Máltai Szeretetszolgálat.²²⁹

A sajtóorgánumok jelentős részével ellentétben venezuelai magyarokat szintén nem menekültként kezeli a kormány.²³⁰ Itt érdemes megjegyezni, hogy a nemzetközi közösség is nehezen kategorizálja a venezuelai elvándorlókat, az ENSZ külön kategóriát alakított ki nekik, így a statisztikákban „külföldre távozott Venezuelaiakként” szerepelnek, nem menekültekként. Néhány ország, mint Peru vagy Brazília fogadott el venezuelai menedékkérelmet, de a legtöbb dél-amerikai ország ideiglenes tartózkodási engedélyeket és vagy újonnan kitalált vízumokat ad ki (pl.: Humanitárius célú kivételes vízum- Visa Exepcional por Razones Humanitarias) a venezuelai migránsoknak.²³¹ A venezuelai exodusban ilyenmódon elkülönülnek a venezuelai magyarok a többi elvándorlótól, hiszen a Magyarországra települők legnagyobb csoportja az egyszerűsített honosítási eljárás keretében kapta meg az állampolgárságot.²³²

A 2010-es kormányalapítást követően a FIDESZ-KDNP egyik első jelentősebb lépése volt az egyszerűsített honosítási törvény létrehozása,²³³ amely elsősorban a külhoni magyarok

²²⁴ Kováts, Soltész (2022), i.m. 34-35.

²²⁵ Juhász Katalin, Matevžič Gruša, és Zsolt Szekeres. „Country Report- Hungary”. Analytical report. AIDA, Hungarian Helsinki Committee, 2023. 90-91.

²²⁶ Kováts, Soltész (2022), i.m. 34-35.

²²⁷ Juhász, Matevžič, Szekeres (2023), i.m. 91.

²²⁸ Kováts, Soltész (2022), i.m. 2022. 35.

²²⁹ Juhász, Matevžič, Szekeres (2023), i.m. 91.

²³⁰ Gajdos, Bence. „Nemzetközi Magyar Máltai Szeretetszolgálat | Venezuela | Nemzetközi Magyar Máltai Szeretetszolgálat”, 2020. szeptember 25. <https://nemzetkozi.maltai.hu/hol-dolgozunk/amerika/venezuela/>. Elérés: 2024.03.10

²³¹ Soltész Béla. „A venezuelai kivándorlás hatása Dél-Amerika országaira = The Effects of the Venezuelan Exodus on South American Countries”. KKI ELEMZÉSEK : A KÜLÜGYI ÉS KÜLGAZDASÁGI INTÉZET IDŐSZAKI KIADVÁNYA, sz. 51 (2021): 9.

²³² 2010. évi XLIV. törvény

²³³ Kováts, Soltész (2022), i.m. 31.

állampolgársági kérdésének rendezését szolgálta.²³⁴ Az Ápt. ezen módosítása nem csupán azt eredményezte, hogy a külföldi magyarok Magyarország EU-s csatlakozása után is könnyedén átlépheték a magyar határt, hanem azt is, hogy elméletileg bármikor át is települhettek.²³⁵ 2013-ban kiterjesztették a törvény jogosultságát a magyar származású kérelmezők házastársaira is.²³⁶ Annak ellenére, hogy a törvény elsődlegesen alanyai az autochton diaszpórikus közösségek voltak, a venezuelai magyarokra ugyanúgy vonatkozik a módosítás. A menekültekkel szemben velük nem az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság foglalkozik,²³⁷ hanem a Budapest Főváros Kormányhivatala (BFKH) Állampolgársági és Anyakönyvi Főosztálya.²³⁸ Az, hogy a venezuelai magyarok honosításáért nem idegenrendészeti, hanem adminisztratív jellegű szervek felelősek szintén egy indikátora a „nagylelkű” migrációs politikának.²³⁹

2022-ig kb. 1.1 millió személy élt az egyszerűsített honosítás lehetőségével, amely egy jóval magasabb szám, mint a Magyarországon elfogadott menedékkérelmek száma 2012-2020 között (kb. 3800).²⁴⁰ Az egyszerűsített honosítási kérelmek benyújtói nagyrészt külföldi magyarok (90%) és kismért magyarországi lakcímmel rendelkező személyek.²⁴¹ Megállapítható, hogy elsősorban a térség országainak diaszpórái használták ki az új jogintézményt, a kérelmezők állampolgársági eloszlásában kiemelkedik Románia, Szerbia, Szlovákia és Ukrajna. Az autochton eredetű diaszpórák kérelmezőinek számáról nem található külön statisztika, jóllehet a KSH összefoglalója szerint a fenti négy ország melletti „egyéb” kategóriából 2011-2015 között kb. 50 000 fő nyújtott be kérelmet.

A külföldi magyarokkal szemben a magyar migrációs politika igen „nagylelkű”. Az egyszerűsített honosítás feltételei és a kérvények beadásának módja is különbözik a menekültekkel való bánásmódtól.²⁴² Meglátásom szerint ez a megkülönböztető bánásmód elsősorban azért alakult ki, mert a kormány a külföldi magyarok, így a venezuelai magyarok helyzetét nem biztonságpolitikai, hanem nemzetpolitikai hatáskörnek tekinti. Joppke szerint az állampolgárság kérdése identitáskérdés is, amelyekhez az állam különböző értékeket társít. A szerző szerint a közép-európai országok állampolgársághoz fűződő viszonya (és így nemzetpolitikájuk is) tendenciózusan re-etnicizáló jellegű. Ez azt jelenti, hogy ezek az államok, etnodemográfiai biztonságuk kialakításának érdekében az állampolgársági

²³⁴Körtvélyesi (2011), i.m. 49.

²³⁵Kováts, Soltész (2022), i.m. 31.

²³⁶KSH (2017), i.m. 21.

²³⁷Kováts, Soltész (2022), i.m. 28.

²³⁸„KORMÁNYHIVATALOK - Budapest Főváros Kormányhivatala - Elérhetőségek, szervezet - Állampolgársági és Anyakönyvi Főosztály”. Elérés 2024. április 4. <https://www.kormanyhivatal.hu/hu/budapest/szervezeti-egyseg/allampolgarsagi-es-anyakonyvi-foosztaly>.

²³⁹„KORMÁNYHIVATALOK - Budapest Főváros Kormányhivatala - Elérhetőségek, szervezet - Állampolgársági és Anyakönyvi Főosztály”. Elérés 2024. április 4. <https://www.kormanyhivatal.hu/hu/budapest/szervezeti-egyseg/allampolgarsagi-es-anyakonyvi-foosztaly>.

²⁴⁰Kováts, Soltész (2022), i.m. 19.

²⁴¹„Új magyar állampolgárok Váltások az egyszerűsített honosítási eljárás bevezetése után”. KSH, 2017. augusztus 9. 7.

²⁴²Kováts, Soltész (2022), i.m. 34-36.

kérdésekben a külföldön élő diaszpórákkal való kapcsolatot helyezik előtérbe, az országba bevándorló „idegenekkel” szemben.²⁴³ Kiss Tamás, a magyar nemzetpolitikai elemzésében kifejti, hogy a „kényszerdiaszpóra” központi fogalom a kormány nemzetpolitikájában. A politikai töltetű „kényszerdiaszpóra” fogalmát megfeleltethetjük a dolgozatban használt autochton diaszpóra kifejezésnek, hiszen mindkettő arra utal, hogy ezek a diaszpórák nem elvándorlás, hanem határváltozások következtében alakultak ki. Az ezen diaszpórákkal való virtuális kapcsolattartás kapja a legnagyobb hangsúlyt a kormány nemzetépítési politikájában, amelynek egyik eszköze az egyszerűsített honosítási eljárás is.²⁴⁴ Ugyanakkor megfigyelhető ez a virtuális nemzetépítés a venezuelai diaszpórával kapcsolatban is, amely egy allochton diaszpóra. A diaszpóra anyaországgal való kapcsolatainak elemzésekor kifejtettem, hogy több, a diaszpórákat támogató program volt jelen a venezuelai magyarok életében. Mind a Kőrösi Csoma Sándor Programban, mind a Mikes Kelemen Programban, mind a Diaszpóra Iskola Táborban vettek részt venezuelai magyarok.²⁴⁵ Még jelentősebb a venezuelai magyaroknak nyújtott támogatáspolitikában a Ballasi Képzési Program,²⁴⁶ amely magyarországi képzéseket és nyelvtanulási lehetőségeket biztosít a diaszpóra tagjainak. Az interjúkból kiderült, hogy volt több olyan venezuelai magyar, aki a program miatt érkezett először Magyarországra azóta is itt él, mint magyar állampolgár.²⁴⁷ A program tehát nem csak a magyar nyelv és kultúra fenntartását szolgálja,²⁴⁸ de akár a mobilizációs erőként is hathat és szerepet játszhat az ide érkezők állampolgársági döntésében is. Ilyen szempontból a 2010-es egyszerűsített honosítási eljárás és ezáltal a 2018-as repatriációs program értelmezhető a nemzeti politika legnagyobb horderejű „nemzetépítő” programjaként. A repatriációs program viszont így részben el is tér a többi nemzetpolitikai programtól, hiszen nem „virtuális” nemzetépítés történik, hanem program keretében történő fizikai áttelepítés.

Ebben a részben a venezuelai magyarok állampolgársági kérdéseit elemeztem jogi és szakpolitikai szempontból. Megállapítható, hogy a venezuelai magyarok áttelepítése a 2010-es egyszerűsített honosítási eljárásban rögzített módon történik. (H_{1a}) Egyetlen megkérdőjelezhető aspektusa van a venezuelai magyarok honosításának, hogy eleget tettek-e a törvény nyelvi követelményeinek. Mivel azonban az egyszerűsített honosítás folyamat nem nyilvános és a jogalkalmazó hatáskörébe tartozik a kérelmek elbírálása, ezért nem jelenthető ki, hogy történt bármiféle jogszabálysértés. A venezuelai magyarok honosítása beleillik a kormány migrációs

²⁴³ Vass (2022) i.m. 39-41.

²⁴⁴ Kiss Tamás. "Az anyaország nemzetpolitikai dimenziói és az erdélyi magyarságra gyakorolt hatásai." *Pro Minoritate* 3 (2018): 57-60.

²⁴⁵ Gázó (2016), i.m. 34-35.

²⁴⁶ Balassi Education. „Kezdőlap”. Elérés 2024. április 4. <https://balassieducation.hu/hu/>.

²⁴⁷ Márton és Andrea beszámolója alapján

²⁴⁸ Balassi Education. „Kezdőlap”. Elérés 2024. április 4. <https://balassieducation.hu/hu/>.

szakpolitikájának tendenciáiba is. (H_{1a}) A migrációs szakpolitika elemzése során kifejtettem, hogy a kormány „nagyilekű” migrációs politikát folytat bizonyos csoportokkal szemben. A legszámottevőbb ilyen csoport a külföldi magyarság, amelybe beletartoznak a venezuelai magyarok is, igaz, nem ők vannak a szakpolitikai intézkedések fő fókuszában. Érveltem amellyel, hogy ennek a „nagyilekű” bánásmódnak az alapja, hogy a kormány a külföldi magyarok kérdését nem biztonságpolitikai, hanem nemzetpolitikai kérdésnek látja. Ezért amellyel, hogy a venezuelai magyarok esetét a migrációs szakpolitika alatt vizsgáljuk, érdemes a nemzetpolitika tendenciák összefüggésében is értelmezni. Elemeztem, hogy a venezuelai magyarok esete állampolgárság szempontjából beleillik a kormány re-etnicizáló nemzetpolitikai törekvéseibe (H_{1a}). Összességében tehát elmondható, hogy a 2018-ban elindított „repatriációs program” a 2010-es egyszerűsített honosítási eljárásban²⁴⁹ rögzített módon történik és illeszkedik a kormány eddigi migrációs és nemzetpolitikai törekvéseihez (H_{1a}). A következő részben amellyel fogok érvelni, hogy a kialakított integrációs program miatt a venezuelai magyarok mégis elkülönülnek a migrációs szakpolitika eddigi tendenciáitól (H_{1b}).

4.1.2. A venezuelai magyarok integrációja

Magyarországon a menekültek és oltalmazott jogállású és ideiglenes védelemben részesülő személyek jogosultak részt venni a szociális ellátórendszerben,²⁵⁰ a gyerekekre ugyanúgy vonatkozik a tankötelezettség, mint az állampolgárok esetében, így a menekültek integrációja oktatáspolitikai kérdés is.²⁵¹ Az országban azonban nincsen jelen állami integrációs program, 2018-óta a Belügyminisztérium pályázatokat sem hirdet, amelyekből korábban azok az egyházi és civil szervezetek szereztek jelentős forrásokat, akik a menekültintegrációval foglalkoztak. Az olyan egyházi és civil szervezetek, mint a Menedék Egyesület, az Artemisszió Alapítvány, az Evangélikus Diakónia ezért az utóbbi években adományokból és nemzetközi szervezetek támogatásából működnek.²⁵² A menekültstátuszt egyébként is fölöttebb nehéz megszerezni Magyarországon, ugyanakkor külföldi vagy magyarul nem beszélő személyek jelen vannak a szociális ellátórendszerben, az oktatási rendszerben és igénylik az ezekhez és lakhatási, munkaerőpiaci esélyegyenlőséget megteremtő integrációs programok meglétét. Mivel központi integrációs stratégia nincsen, az intézmények a civil szervezetek segítségével vagy anélkül próbálnak helyi gyakorlatokat kialakítani.²⁵³ Ez a tendencia még markánsabban figyelhető meg az ukrán menekültek magyarországi tartózkodásával kapcsolatban. A 2022 februárjában kitört

²⁴⁹ 2010. évi XLIV. törvény a magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény módosításáról

²⁵⁰ Kováts és Soltész. (2022), i.m. 44-48.

²⁵¹ Füredi Éva. „Külföldi gyerekek iskolai integrációja Magyarországon – szükségletek, lehetőségek és kihívások”. *Modern Nyelvoktatás* 29, sz. 3–4 (2023): 79-80.

²⁵² Kováts és Soltész. (2022), i.m. 44-48.

²⁵³ Füredi (2023), i.m. 79-80.

orosz-ukrán háború következtében tömegével érkeztek az országba az ukrán menekültek, akiknek lakhatási és oktatási beilleszkedését szintén az egyházi és civilszervezetek biztosították, kormányzati forrás nélkül.²⁵⁴ A Menedék Egyesület, a Magyar Ökumenikus Segélyszervezet és más civilszervezetek vagy adományokból vagy az UNHCR és IOM nemzetközi szervezetek támogatásával kezdetek neki az ideiglenes szállások keresésének és a gyerekek oktatási integrációjának. Ebben a helyzetben is kialakultak helyi gyakorlatok, a budapesti Piarista Gimnázium, több civilszervezet segítségével komplex nyelvi és általános tanulmányi integrációs programot hozott létre.²⁵⁵

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat programja, amelyet kormányzati forrásokból tartanak fent, ezzel szemben egy évnyi lakhatást, magyar és angol nyelvű kurzusokat, közlekedési bérletet biztosított a venezuelai magyaroknak. Az oktatás megszervezésében is közreműködött, a venezuelai magyar gyerekeket egy meg nem nevezett iskolába iratták be. A programra ráilleszthető az a háromosztatú politika, amelyet az állampolgársági részben tárgyaltam. Különösen beleillik a „nagylelkű” kategóriába a program, hogyha előzményként tárgyaljuk az olyan kezdeményezéseket, mint az Iskolatábor vagy a Balassi Bálint-ösztöndíjprogram, amelyek keretében a magyar állam külföldi táborokat és magyarországi kurzusokat szervezett a magyarnyelv és kultúra megismerésének és elsajátításának érdekében.²⁵⁶ Az egyik interjúalany, Adrien kiemelte, hogy a Balassi Bálint-ösztöndíjprogram keretében ideiglenes lakhatást biztosított az állam egy kollégiumban. Ugyanakkor részben mégis különálló eset a szeretetszolgálat programja, hiszen az eddigi kormányprogramok vagy az ország területén kívül estek (lásd Iskolatábor) vagy ideiglenes tartózkodást biztosítottak, amelynek nem volt célja a határon kívül élő magyarok áttelepítéséhez kapcsolódó explicit integrációja. A máltai program viszont egyértelműen kormányforrásokból valósult meg azzal a céllal, hogy a venezuelai magyarok hosszútávú beilleszkedését segítse. Ebből a szempontból pedig kiválik az eddigi szakpolitikai tendenciákból. (H_{1b})

4.2. A venezuelai magyarok identitása, transznacionális és diaszpórikus gyakorlatok

Az előző részben jogi és politikai szempontok alapján határoztam meg a venezuelai magyarok állampolgársági és integrációs kérdéseit. Az érvelés részét képezte Joppke elmélete az állampolgárság jelentőségével kapcsolatban, amely szerint az állam részéről az

²⁵⁴ Czirfusz Márton. 2023. „Közpolitikai Változások És Költségvetési Kiadások.” In Éves Jelentés a Lakhatási Szegénységről 2023, 14.

²⁵⁵ Sárosi Tünde. „Az oktatás ereje a menekültek integrációjában: Ukrán program a budapesti Piarista Gimnáziumban Pavlovski Natasa vezetésével”. *Modern Nyelvoktatás* 29, sz. 3–4 (2023. december 13.): 138-146.

²⁵⁶ Lásd: Balassi Education. „Kezdőlap”. Elérés 2024. április 4. <https://balassieducation.hu/hu/>. és „diaszpóraiskola – A Külföldi Magyar Cserkészszövetség Diszpóraiskola programja”. Elérés 2024. április 15. <https://diaszpóraiskola.org/>.

állampolgárság egy normatív eszközként is megjelenik, amelyhez értékek társulnak. Megállapítható, hogy az állampolgárság az állam részéről egy identitásképző eszköz is,²⁵⁷ ugyanakkor nem az egyetlen identitás képző eszköz. Suzuki tanulmányában kiemeli, hogy az identitás kialakulását jelentősen befolyásolja a politika, ugyanakkor az identitás és hovatartozás egyaránt kulturális kérdés is.²⁵⁸ Az identitás, mint terminus Hall szavaival élve azonban „nem olyan transzparens vagy problémamentes, mint ahogyan azt gondolnánk”.²⁵⁹ Különböző szerzők eltérő módokon interpretálják és használják az identitás kifejezést.

A venezuelai magyarok esetében az identitás még komplexebb kontextust kap, mivel az egyének diaszpórikus háttérrel rendelkeznek. A diaszpórikus, hibrid identitás koncepciója szintén vitatott. A klasszikus szerzők közé tartozó Robert Park a diaszpórában élők identitását úgy határozza meg, hogy egyszerre két nemzetiség identitását hordozzák magukban, így két nemzetiség kultúráját, tradícióit és rítusait követik.²⁶⁰ Egy későbbi szerző, DuBois szerint a diaszpóra tagjai úgynevezett „kettős tudattal” (*double consciousness*) rendelkeznek, amely akár folyamatos önmegkérdőjelezéshez vezethet.²⁶¹ Hall meglátása szerint pedig ez a hibrid identitás nem egy kőbe véssett, abszolút kettősség, hanem a történelmi és a hatalmi viszonyoktól függő, dinamikusan változó narratív pozíció, amelybe mások vagy önmagunk által vagyunk belehelyezve.²⁶² A legtöbb kortárs szerző egyetért abban, hogy a diaszpórikus identitás mindig változik, tárgyalt a jelen és a múlt, az itt és az ott között.²⁶³

A venezuelai magyarok identitásának elméleti keretbe helyezése azzal válik igazán összetetté, hogyha ehhez a diaszpórikus identitáshoz hozzáillesztjük a visszavándorlás dimenzióját. A „visszavándorlás” a venezuelai magyarok esetében ontológiailag megkérdőjelezhető, hiszen a legtöbben nem Magyarországon születtek és nem is jártak itt ideköltözésük előtt. A többed generációs egyének visszavándorlása azonban egy elég alulkutatott terület, egyes szerzők az „ősi visszatérés” (*ancestral return*) kifejezést használják ezekre a személyekre. A legtöbb ilyen jellegű kutatás második generációs visszatérőkről számol be, a venezuelai magyarok esete, vagyis, hogy több generáció²⁶⁴ egyszerre tér vissza, rendkívül

²⁵⁷ Vass (2022) i.m. 21-24.

²⁵⁸ Suzuki, Taku. „Embodying belonging Diaspora’s racialization and cultural citizenship”. In *Routledge Handbook of Diaspora Studies*, szerkesztette Robin Cohen és Carolin Fischer, 63–71. Oxon, New York, 2019.

²⁵⁹ Hall, Stuart. Cultural identity and diaspora. In J. Rutherford (Ed.). *Identity: Community, Culture, Difference*. London: Lawrence and Wishart. (1993): 222.

²⁶⁰ Weiner, Melissa F., és Bedelia Nicola Richards. „Bridging the Theoretical Gap: The Diasporized Hybrid in Sociological Theory”. In *Hybrid Identities: Theoretical and Empirical Examinations*, szerkesztette Keri E. Iyall Smith és Patricia Leavy, 101–117. Leiden, Boston, Brill, 2008.

²⁶¹ Smith, Keri E. Iyall. „Hybrid Identities: Theoretical Examinations”. In *Hybrid Identities: Theoretical and Empirical Examinations*, szerkesztette Keri E. Iyall Smith és Patricia Leavy, 7. Leiden, Boston, Brill, 2008.

²⁶² Hall (1993) i.m. 224-225.

²⁶³ Bhatia, Sunil and Anjali Ram. “Rethinking ‘Acculturation’ in Relation to Diasporic Cultures and Postcolonial Identities.” *Human Development* 44 (2001): 2.

²⁶⁴ Kutatásaim alapján a visszatérő venezuelai magyarok között a 1,5-től a negyedik generációig minden generáció megtalálható.

alulkutatott.²⁶⁵ Ilyen többed generációs „ősi visszatérésre” vonatkozó kutatás jött létre az utóbbi években például a Brazíliából és Peruból Japánba visszavándorolt Nikkejinekkal vagy a Kínából visszatért koreaiakkal kapcsolatban.²⁶⁶

A venezuelai magyarok identitását a származási nemzetiség mellett tehát egyrészt a diaszpórikus identitás, másrészt az „ősi diaszpórikus visszatérés” dimenziójában érdemes vizsgálni. A dolgozat identitásra vonatkozó kutatási kérdése, hogy valóban olyan homogén-e a venezuelai magyarok identitása, mint azt a szakpolitika és jogi rész láttatja (K_{2a}). Hipotézisem szerint a venezuelai magyarok identitása heterogén, a töréspontokat generációk szerint lehet felállítani, illetve a korábbi, venezuelai magyar diaszpórában betöltött szerepük alapján (H_{2a}).

Amennyiben a venezuelai magyarok identitása valóban heterogén (és hibrid), felmerül kérdésként, hogy megfigyelhetők-e kialakult diaszpórikus és transznacionális kapcsolatok a közösségben. Kijelenthető, hogy nem minden migrációs mozgás következtében alakul ki diaszpóra,²⁶⁷ ugyanakkor, hogy mi számít diaszpórának és milyen markerek alapján határozható meg a „diaszpórává válás” a migrációkutatás jelenlegi egyik legjelentősebb kérdése. A vita alapját a diaszpóra fogalmának tudományos alkalmazása és annak szétfejlődése szolgáltatja. Az ún. régi diaszpóra kifejezést elsősorban a világban szétszóródott zsidók és örmények közösségére használták. Ezek a közösségek rendszerint kényszmigráció hatására jöttek létre, jellemzőjük, hogy vágyakoztak az anyaországba való visszatérésre és elkülönültek a többségi társadalomtól. Ennek értelmében, ha a diaszpóra tagjai asszimilálódtak, a diaszpóra megszűnik létezni. A későbbi elméletek azonban sokkal tágabban alkalmazzák a diaszpóra kifejezést, nem követelték meg, hogy a csoport kényszmigráció révén jöjjön létre, kiemelték a diaszpóra tagjainak és rítusainak hibrid jellegét és a visszatérés vágya helyett az anyaországgal tartott aktív kapcsolatot. A tágabb értelmezés viszont magában hordozza a veszélyt, hogy a diaszpóra kifejezés tudományosan alkalmazhatatlanná válik, ha a fogalmat bármilyen migrációs közösségre lehet alkalmazni. A diaszpóra kifejezés tág jellegét több szerző próbálta orvosolni, Cohen például olyan funkcionális alkategóriákat hozott létre a fogalmon belül, mint etnikai diaszpóra, gazdasági diaszpóra...stb.²⁶⁸ A diaszpóra kifejezés mellett elterjedt a

²⁶⁵ Russel, és Christou (2010), i.m. 168–70.

²⁶⁶ Song, Changzoo, és Takeshi Tsunoda. „Diasporic return, homeland, hierarchy, and identity: experiences of Korean diasporic returnees in South Korea (Diasupora kikan, kokoku, kaisō kozō, soshite aidentitī: kankoku ni okeru chōsen minzoku diasupora kikansha no keiken)”, 2016. 92.

²⁶⁷ Takeyuki, (Gaku) Tsuda. „Diasporicity: relative embeddedness in transnational and co-ethnic networks”. In *Routledge handbook of diaspora studies*, szerkesztette Robin Cohen és Carolin Fischer, 189–90. Routledge International Handbooks. London ; New York: Routledge Taylor & Francis Group, 2019.

²⁶⁸ Lacroix, Thomas. „Unravelling the Conceptual link between transnationalism and Diaspora”. In *Routledge Handbook of Diaspora Studies*, szerkesztette Robin Cohen és Carolin Fischer, 1. kiad. Routledge, 2018. 174. <https://doi.org/10.4324/9781315209050>.

transznacionális gyakorlatok elméleti kerete is, amely közösségek helyett inkább hálózatelméletekre és a migránsok által kialakított országok közti gyakorlatokra fókuszál.²⁶⁹

Brettel szerint a mai napig kérdés, hogy a két koncepció hogyan egyeztethető össze. Egyes szerzők szerint a transznacionalizmus elméleti kerete lassan kiszorítja a diaszpóra fogalmát, egy másik meglátás szerint pedig a transznacionális gyakorlatokat a diaszpórák építő köveiként érdemes interpretálni, de olyan elmélet is van miszerint a két fogalom két különböző folyamatra vonatkozik. Ilyen értelemben a diaszpóra a nemzetén kívüli nemzeti életet jelenti, míg a transznacionalizmus két vagy esetleg több országban való egyidejű életet, akár gazdasági vagy érzelmi szempontból.²⁷⁰

Ebben a szakdolgozatban ezt a harmadik nézőpontot alkalmazom, a Magyarországon élő venezuelai magyarokat tehát egyaránt vizsgálom a transznacionalista gyakorlatok analitikai keretével és a diaszpóra fogalmának összefüggésében is. A dolgozat hipotézise, hogy a venezuelai magyarok nem nevezhetők klasszikus értelemben vett diaszpórának, azonban komplex transznacionális és diaszpórikus jellegű gyakorlatokkal rendelkeznek (H_{2b}).

4.2.1. A venezuelai magyarok identitása

A származási nemzetiség mellett a diaszpórikus identitás, másrészt az „ősi diaszpórikus visszatérés” összefüggésében vizsgálom a venezuelai magyarok identitását. A felvezetőben kiemelttem, hogy a hibrid identitást különbözőképpen definiálják az egyes szerzők, a dolgozat Stuart Hall identitás fogalmát használja. Hall kétféle módot különít el a kulturális identitás interpretációja kapcsán. Az első látásmód szerint az egyes közösségek kulturális identitása az azonos, kollektív identitáson alapul, amelyre ráépülnek különböző, a történelmi, például a gyarmatosítás hozományaként létrejött énképek. A második látásmód szerint a kulturális identitás nem egy transzcendensen jelen levő éntudat, hanem egy történelem és kultúra által kialakított, folyamatosan változó narratív pozíció. „A kulturális identitás ebben a második értelemben a "lenni" és a "válni" kérdése. Ugyanúgy a jövőhöz tartozik, mint a múlthoz.”²⁷¹

Ebben a részben amellet fogok érvelni, hogy a venezuelai magyarok kulturális identitása heterogén és többségében hibrid.

A három venezuelai-magyar származású interjúalany narratívájában hasonló szimbolikát használ identitásuk körülírásakor. Az egyik szimbólumrendszer az „ittthon és otthon koncepciója”. Sára úgy fogalmazta meg, hogy míg Venezuelában élt, az volt az „ittthon” és Magyarország jelképezte az „otthont”. Ez az elkülönítés most megfordult, emelte ki Andrea is.

²⁶⁹ Tölölyan, Khachig. „Diaspora Studies, Present and Promise”. In *Routledge Handbook of Diaspora Studies*, szerkesztette Robin Cohen és Carolin Fischer, 1. kiad., 26. Routledge, 2018. <https://doi.org/10.4324/9781315209050>.

²⁷⁰ Scully, Mark. „Making and ‘faking’ a diasporic heritage”. In *Routledge handbook of diaspora studies*, szerkesztette Robin Cohen és Carolin Fischer, 98. Routledge International Handbooks. London ; New York: Routledge Taylor & Francis Group, 2019

²⁷¹ Hall, Stuart. Cultural identity and diaspora. In J. Rutherford (Ed.). *Identity: Community, Culture, Difference*. London: Lawrence and Wishart. (1993): 224-26.

Ez a megfogalmazás szerintük elterjedt a magyar emigrációban. A megfogalmazás azért is érdekes, mert a diaszpórák definíciójában három sarokkövet szoktak kiemelni a szerzők, egy egyértelmű etnikai vagy nemzeti identitást, diaszpórikus intézményrendszer létrehozását és az „elképzelt otthon” utáni vágyódást vagy az „elképzelt otthonnal” fenntartott aktív kapcsolatot.²⁷² Az „elképzelt otthon” fogalma Cohen szerint egy olyan hely, ahol előtte az egyes személyek még nem éltek és nem jártak.²⁷³ Ez az elkülönítés rávilágít arra, hogy az egyes migrációs csoportok diaszpóráként való meghatározásánál szerepet játszik, hogy ez a „vágyódás” generációkon keresztül történik, a legtöbb szerző, például Cohen kiemeli, hogy diaszpóra csak akkor jöhet létre, ha egy adott közösség ugyanazon a területen él legalább két generáción keresztül.²⁷⁴

Az interjúalanyok identitása azonban mégiscsak heterogén jellegű. Míg Sára kiemelte, hogy ő sosem szűnt meg magyarnak lenni Venezuelában és sosem jelentette ki, hogy venezuelai lenne, addig Márton megfogalmazása szerint ő egyszerre több identitással rendelkezik, venezuelaival, magyarral és spanyollal. A hibrid identitás nem csak nála jelent meg, Andrea a következőképpen írja le a kulturális identitását *„Én Venezuelában születtem, venezuelai vagyok, de nagyon szeretem Magyarországot. A szívem túl nagy csak egy országnak.”* A kulturális identitás kialakításánál véleményem szerint itt szerepet játszik, hogy hányadik generációs diaszpórikus egyénről beszélünk. Sára a venezuelai diaszpóra 1,5 generációjába tartozik, tehát gyermekként emigrált el Magyarországról.²⁷⁵ Márton második generációs venezuelai magyar, Andrea pedig a harmadik generációba tartozik. A Magyarországon élő venezuelai magyarok identitásának elemzésében tehát szerepet játszhat, hogy hányadik generációs venezuelai magyarok.

A másik szempont, amely alapján elkülöníthetőek a kulturális identitások a csoporton belül, hogy milyen szerepet töltöttek be a venezuelai magyar diaszpóra korábbi életében. Andrea és Sára és Márton is úgy véli, hogy akik korábban részt vettek a caracasi Magyar Ház programjain, megőrizték a magyar nyelvhasználatot és a magyar identitást (legalább részben), de akik Caracason kívül éltek, a „szórványban” nem élhettek ezzel a lehetőséggel. Márton arra kérdésre, hogy van-e alapvető különbség a 2018-ban a repatriációs programmal és a korábbi, egyéni úton érkezett venezuelai-magyarok kulturális identitása közt azt felelte, hogy igen, 2018-ban sokan a „szórványból” érkeztek, úgy fogalmazott, hogy *„Aki életében nem volt kint a*

²⁷² Nedelcu, Mihaela. „Digital Diasporas”. In *Routledge Handbook of Diaspora Studies*, szerkesztette Robin Cohen és Carolin Fischer, 1. kiad., 243. Routledge, 2018.

²⁷³ Hua, Zhu, és Li Wei. „Translanguaging and Diasporic”. In *Routledge Handbook of Diaspora Studies*, szerkesztette Robin Cohen és Carolin Fischer, 1. kiad., 106–12. Routledge, 2018. <https://doi.org/10.4324/9781315209050>.

²⁷⁴ King, Christou. (2010), i.m. 172.

²⁷⁵ King, Christou. (2010), i.m. 168-169.

Magyar Házban, annak nincs magyar identitása. És mi ...az, hogy a neve? Igen, csak a neve max [magyar].”

Érdekes kiemelni, hogy a 2018-as repatriációs programmal érkező venezuelai magyarok a családjaikkal érkeztek az országba, az egyszerűsített honosítási eljárás pedig kiterjedt a házastársakra is.²⁷⁶ Természetesen a venezuelai házastársak és családtagok esetében nem merül fel a magyar identitás kérdése, ugyanakkor Diegoval folytatott interjúm során (aki venezuelai származású és felesége magyar) kiemelte, hogy szeretné, ha a gyerekeik mindkét kulturális közegbe bekapcsolódna.

A venezuelai magyarok identitása az interjúk alapján nevezhető heterogénnek, a hibrid identitás az interjúk szerint gyakori, a töréspontokat generációk szerint lehet felállítani, illetve a korábbi, venezuelai magyar diaszpórában betöltött szerepük alapján (H_{2a}).

4.2.2. Transznacionális és diaszpórikus gyakorlatok a magyarországi venezuelai-magyarok körében

A transznacionális és diaszpórikus gyakorlatokat a közösség által létrehozott intézményrendszerek és nyelvhasználat, illetve az online terek elemzése kapcsán vizsgálom.

4.2.2.1. Kialakult intézmények a venezuelai magyar közösségben és nyelvhasználati kérdések

Két fontos kialakult, nem kormányzati jellegű intézmény van a venezuelai magyarok magyarországi közösségében, a VEHU (Venezuelai-Magyar Egyesület)²⁷⁷ és az 1008-as számú Orinoco cserkészcsapat.²⁷⁸ A VEHU egy olyan nonprofit egyesület, amelynek célja a két ország közti kapcsolat fenntartása, a venezuelaiak közösségének építése Magyarországon.²⁷⁹ Az interjúk alapján a VEHU-nak egyszerre több szerepe van a venezuelaiak közösségén belül. Egyrészt nem csak a venezuelai magyaroknak, de a Magyarországon élő összes venezuelainak kínál programokat. Az egyesület kapcsán is beszélhetünk transznacionális gyakorlatokról, az ő szervezésükben szokták megünnepelni a venezuelaiak a július 5-ét, Venezuela függetlenné válásának ünnepét. Résztvevő megfigyelésem részeként én is részt vettem az ünnepségen. A megemlékezésen alapvetően spanyol nyelven zajlott a hivatalos rész (beszédék), ugyanakkor a venezuelai magyarok a spanyol mellett a magyar nyelvet is használták a magánbeszélgetéseikben. Az eseményen venezuelai ételeket, spanyol nyelvű könyveket és venezuelaiak által készített ékszereket is árusítottak. Másrészt az egyesület ruhákkal, nyelvtanfolyamokkal és informatív estekkel segítette a 2018-as programmal érkező venezuelai magyarok beilleszkedését az interjúalanyok elmondása szerint.

²⁷⁶ KSH(2017), i.m. 21.

²⁷⁷ VEHU. „Asociación Civil Venezolanos en Hungría”. Elérés 2024. április 1. <https://www.venezolanosenhungria.com>.

²⁷⁸ „1008. Orinoco cserkészcsapat – CserkészWiki”. Elérés 2024. április 1. https://wiki.cserkesz.hu/1008._Orinoco_cserk%C3%A9scsapat.

²⁷⁹ VEHU. „Asociación Civil Venezolanos en Hungría”. Elérés 2024. április 1. <https://www.venezolanosenhungria.com>.

Az Orinoco cserkészcsapat 2018-ban alakult meg, az interjúalanyok elmondása szerint a Magyar Cserkesszövetség segítségével, jelenleg 35 venezuelai magyar gyerek vesz részt a foglalkozásokon. A szervezetnek jelentős szerepe van az ifjúságszocializációban. A cserkészcsapat működését érintő interjúrészek során elhangzott, hogy a kéthetente megrendezett cserkészfoglalkozások nyelvileg változatosak: az énekek magyarul csendülnek fel, míg az ősi foglalkozások megtanulása és a belső kommunikáció spanyolul zajlik. A cserkészlet szigorúan ragaszkodik a spanyol nyelvhasználathoz, Márton szerint azzal a céllal, hogy a gyerekek megőrizték az anyanyelvüket. Az interjúban feltett kérdésre, miszerint „Miért fontos a spanyol nyelv ápolása a gyerekek között?”, Márton azt válaszolta, hogy azért, mert fennáll a nyelvvesztés veszélye, továbbá úgy vélik, hogy a többnyelvűség előnyt jelenthet a jövőben. Andrea szerint a cserkészcsapat célja, hogy a gyerekek megismerjék a magyar kultúrát, megőrizték a spanyol nyelvtudásukat és a venezuelai kultúrájukat is, mert a gyerekeknek ez a származási kultúrája.

Az anyanyelv használata fontos a diaszpóráknak, mert sokszor ez jelenti az egyetlen kapcsolatot az anyaországhoz, így gyakran ezek a közösségek stratégikus próbálják fenntartani magánéletükben a nyelvhasználatot, de akár intézményi szinten is létrehozhatnak programokat a nyelv megőrzésének és a közösség felépítésének érdekében.²⁸⁰ Ilyen szempontból diaszpórikus intézményként értékelhető az Orinoco cserkészcsapat is. A diaszpórák jellemzően transzlingváló tereket hoznak létre, ahol használhatják azokat a gyakorlatokat, „amelyek értelmet adnak a kétnyelvű világuknak.”²⁸¹ A venezuelai magyarok tehát nyelvi szempontból is rendelkeznek diaszpórikus gyakorlatokkal. Érdekes kiemelni a venezuelai magyarok esetében a generációk közti nyelvi különbségeket. Az interjúalanyok rávilágítottak arra, hogy a negyedik generációs venezuelai magyarok sokszor jobban beszélik a magyart, mint szüleik, mert magyar nyelvű iskolai oktatásban részesülnek. Andrea az interjú során kiemelte azt a tendenciát, hogy a gyerekek sokszor segítenek a magyarul nem beszélő szüleiknek az ügyintézésben, például az orvosnál. Márton szerint a venezuelai magyarok egy nagy része nem szeretne megtanulni magyarul, mert a munkahelyükön angolul vagy spanyolul is el tudnak igazodni, a gyerekek segítségével pedig az ügyintézésben is. Erre erősít rá Diegoval folytatott beszélgetésem is, aki venezuelai származása miatt nem beszél magyarul. Diego kiemelte, hogy az első években nehézséget okozott neki a magyar nyelvhasználat hiánya, de az angol és spanyol nyelv használatával el tud boldogulni a mindennapokban.

²⁸⁰ Hua, Zhu, és Li Wei. „Translanguaging and Diasporic”. In *Routledge Handbook of Diaspora Studies*, szerkesztette Robin Cohen és Carolin Fischer, 1. kiad., 106–12. Routledge, 2018.

²⁸¹ Hua, Wei. (2018), i.m. 108–09.

4.2.2.3. *A venezuelai magyarok online terének elemzése*

Fontos vizsgálni az online teret is transznacionális és diaszpórikus összefüggésben is, hiszen a digitális világ eleve transznacionális jellegű. A digitális fejlődés és a digitális eszközök elterjedése egyszerre eszköz és egyszerre közösségi tér a migránsoknak. A digitális világ eszköz arra, hogy a visszavándorolt venezuelaiak és venezuelai magyarok folyamatos kapcsolatban legyenek az anyaországgal, vagy akár más országokkal is. Ezáltal virtuálisan egyszerre jelen lehetnek két, vagy akár több ország politikai és kulturális életében. Másrészt a digitalizáció fórumot is teremt a diaszpórák számára, ahol az elképzelt anyaország látszólag folyamatosan aktualizálódik. A digitális tér emellett lehetőséget nyújt arra is, hogy a közösség tagjai a diaszpórán belüli kapcsolataikat erősítsék, sőt a diaszpóra tagjai különféle módokon kapcsolódhatnak a diaszpórához,²⁸² így a digitális tér akár az identitásépítés egy fórumává is válhat.²⁸³ A digitális forradalommal új kifejezések jelentek meg a migrációkutatásban, mint a „digitális migráns” és „online diaszpóra”,²⁸⁴ amely nem csak arra enged következtetni, hogy a digitális tér megváltoztatja a migránsok kapcsolattartási szokásait, de arra is, hogy új módszertani kapu nyílik meg a tudósok számára, hiszen a migránsok hálózatelemzése itt visszamenőleg is megtörténhet.²⁸⁵ Az interjúkból kiderül, hogy a venezuelai magyarok egyszerre használják a digitális világot transznacionális kapcsolataik erősítésének eszközeként, illetve térként, ahol diaszpórikus gyakorlatokat folytathatnak.

A transznacionális kapcsolatok magán és publikus, közösségi szinten is megjelennek.²⁸⁶ Jellemző például az a trend, ahogy Márton és Andrea kifejtette, hogy a venezuelai magyarok a Venezuelában maradt ismerőseikkel, családtagjaikkal online rendszeres kapcsolatot tartanak. Andrea kiemelte, hogy ez nem csak a Venezuelában maradt kapcsolatokra vonatkozik, de esetében Magyarországról Hollandiába tovább vándorolt testvérére is. Sára és Márton interjújában az is megjelenik, hogy jelenleg is aktívak korábbi venezuelai közösségeik online csoportjában, Sára esetében a korábbi egyetemi munkahelyének WhatsApp csoportjában van jelen, míg Márton venezuelai cserkészcsapatokkal tartja a kapcsolatot. Márton azonban kiemelte, hogy ennek a kapcsolatnak is vannak határai, a földrajzi tényezők még mindig nagy szerepet játszanak a kapcsolattartásban, a venezuelai magyar cserkészcsoporthal például nem tudtak eddig közös tevékenységeket szervezni.

²⁸² Nedelcu (2018), i.m. 244–47.

²⁸³ Kissau, Kathrin, és Uwe Hunger. „The internet as a means of studying transnationalism and diaspora”. In *Diaspora and Transnationalism: Concepts, Theories and Methods*, szerkesztette Rainer Bauböck és Thomas Faist, 246. Amsterdam University Press, 2010.

²⁸⁴ Nedelcu (2018), i.m. 244–47.

²⁸⁵ Kissau, Hunger (2010), i.m. 246.

²⁸⁶ Kissau, Hunger (2010) i.m. 251.

Kissau és Hunger kiemeli, hogy fontos különbséget tenni a transznacionális online közösségek a virtuális diaszpórák és az etnikai jellegű online közszférák között.²⁸⁷ Az interjúk több publikus digitális csoportot neveztek meg, amelyben a venezuelai magyarok részt vesznek, többek között a VEHU (Venezuelai-Magyar Egyesület) által létrehozott Facebook és Instagram oldalt²⁸⁸, az Orinoco cserkészcsapathoz tartozó Facebook oldalt²⁸⁹ és a LATINOS en Budapest-Latinos en Hungría Facebook oldalt is.²⁹⁰ A transznacionális online közösségek ismertető jegyeit viseli magán a LATINOS en Budapest – Latinos en Hungaria Facebook csoport. Ezen közösségek karakterisztikái közé tartozik, hogy egyszerre több ország kulturális, politikai életébe bevonódnak, és általában a közös anyanyelvükön működnek. A digitális csoport tagjai általában egyazon térségből vagy nemzetiségből származnak.²⁹¹ A LATINOS en Budapest oldalra is jellemzőek ezek a tulajdonságok, az oldal alapvetően spanyolul, kismérvben angolul és magyarul működik, gyakran hirdet Latin-Amerikához kapcsolódó kulturális programokat (táncos esteket, koncerteket), de foglalkozik ugyanúgy politikai jellegű témákkal is, például a Haitiban zajló tüntetésekkel vagy a magyar belpolitikával²⁹². Márton kiemelte, hogy a venezuelai magyarok a csoportban gyakran keresnek spanyol nyelvű szolgáltatásokat, például ügyvédek. Az oldalon a tagok rendszerint hirdetik saját szolgáltatásaikat is.

A VEHU-hoz és az Orinoco cserkészcsapathoz kapcsolódó platformok inkább a virtuális diaszpórák csoportjába illenek. A virtuális diaszpórákra jellemző, hogy többnyelvű oldalakat működtetnek, közös rítusokra és eseményekre reflektálnak.²⁹³ Az Orinoco cserkészcsapat Facebook oldala, hasonlóan a VEHU oldalához, sokszor kétnyelvű kiírásokat használ (spanyol-magyar), de gyakran angolul is megjelentetnek tartalmakat. Az Orinoco posztjainak többsége a cserkészlet eseményeinek dokumentálása, vagy azokra való felhívás.²⁹⁴ A VEHU Facebook csoport posztjai is egy egyértelműen behatárolható közösség eseményeit hirdetik meg, ezek az események egyaránt kapcsolódnak venezuelai szokásokhoz és magyar kulturális elemekhez is.²⁹⁵ Kissau és Hunger, a virtuális diaszpórák kapcsán az anyaországukkal szembeni politikai kiállást emelik ki,²⁹⁶ alapvetően azért, mert a szerzők a diaszpórákat a klasszikus értelmezés szerint definiálják. Az Orinoco cserkészcsapat és a VEHU oldala, jellegükből adódóan nem fókuszál ilyen tartalmakra. A szakdolgozat egy tágabb, közösen alkotott rítusokra épülő

²⁸⁷ Kissau, Hunger (i.m.) 251-261.

²⁸⁸ <https://www.facebook.com/VenezolanosEnHungria> Elérés 2024.03.12.

²⁸⁹ <https://www.facebook.com/GrupoScoutOrinoco> Elérés 2024.03.12.

²⁹⁰ <https://www.facebook.com/groups/latinosenhungria> Elérés 2024.03.12.

²⁹¹ Kissau, Hunger (i.m.) 251-261.

²⁹² <https://www.facebook.com/groups/latinosenhungria> Elérés 2024.03.12.

²⁹³ Kissau, Hunger (i.m.) 251-261.

²⁹⁴ <https://www.facebook.com/GrupoScoutOrinoco> Elérés 2024.03.12.

²⁹⁵ <https://www.facebook.com/VenezolanosEnHungria> Elérés 2024.03.12.

²⁹⁶ Kissau, Hunger (i.m.) 251-261.

diaszpóra fogalmat használ,²⁹⁷ ezen karakterisztikákat mind az Orinoco, mind a VEHU oldala magán hordozza, így mégis értelmezhetőek virtuális diaszpóraként.

Összefoglalva megjelenik a digitális tér a venezuelai magyarok életében magán és publikus szinten is, a transznacionális gyakorlatok eszközeként és a diaszpórikus közösségépítés platformjaként is.

4.2.3. Hipotézisvizsgálat

Ebben a részben bemutattam, hogy a venezuelai magyarok identitása heterogén, a töréspontokat egyrészt diaszpórikus generációs szempontból lehet felállítani, másrészt a venezuelai magyar diaszpórában betöltött szerepük alapján. (H2a). A hibrid identitás fogalma illeszkedik a venezuelai magyarok kulturális identitásához, akadnak azonban olyanok, akik teljes mértékben magyarnak vagy venezuelainak vallják magukat. Emellett alátámasztottam, hogy a venezuelai-magyarok közösségében egyaránt megfigyelhetők transznacionális és diaszpórikus gyakorlatok, mind az intézményrendszerben, mind a nyelvhasználatban, sőt a közösség online életet elemezve is. (H2b) A diaszpórikus „ősi visszatérésben” (ancestral return) a kulturális identitásuk diaszpórikus formálódása miatt a visszatérés után érezhetik úgy, hogy transznacionális életük folytatódik az anyaországban is. Azonban nem minden ilyen visszatérés után alakul ki újabb diaszpóra.²⁹⁸

A kérdés tehát fennáll, hogy nevezhető-e diaszpórának a venezuelai-magyarok közössége? Mivel a legtöbb diaszpóra definíció szerint (lásd Cohen) ilyen közösség csak akkor jöhet létre, ha egy adott csoport ugyanazon a területen él generációkon keresztül,²⁹⁹ a venezuelai-magyarok nem nevezhetőek klasszikus értelemben diaszpórának. Ugyan a venezuelai magyarok több generációja él jelenleg Magyarországon, de kérdéses, hogy azok a diaszpórikus gyakorlatok, amik jelenleg megfigyelhetők a közösségben, fennmaradnak-e hosszútávon.

5. Összegzés

A szakdolgozat során két kutatási kérdésre kerestem a választ. Egyrészt vizsgáltam, hogy a 2018-as repatriációs program mennyire illeszkedik a kormány korábbi jogalkotási és szakpolitikai tendenciáihoz (K₁). A program 2010-es egyszerűsített honosítási eljárásban³⁰⁰ rögzített módon történik és illeszkedik a kormány eddigi migrációs és nemzetpolitikai törekvéseihez, ezt egyedül a venezuelai magyarok nyelvtudásának szempontjából és az integrációs kezdeményezések oldaláról lehet megkérdőjelezni. Mivel a magyar nyelvtudás hiányát a jogalkalmazó állapítja meg és nem hozza ezeket az adatokat nyilvánosságra, jogi

²⁹⁷ Tölöyan (2018), i.m. 26.

²⁹⁸ King, Christou. (2010), i.m. 176.

²⁹⁹ King, Christou. (2010), i.m. 172.

³⁰⁰ 2010.évi XLIV. törvény a magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény módosításáról

értelemben nincs mód ezeknek az adatoknak a megszerzésére és elemzésére, így nem jelenthető ki, hogy történt volna bármiféle visszaélés a venezuelai magyarok állampolgárságának megszerzése során. A szakdolgozat második kutatási kérdése, hogy valóban homogén-e a Magyarországon élő venezuelai magyarok identitása, ahogyan azt a szakpolitikai és jogi keretek sugallják, vagy észrevehetőek hibrid identitások, illetve transznacionális és diaszpórikus gyakorlatok. Végso soron kérdés, hogy nevezhető-e a Magyarországon élő venezuelai magyarok közössége diaszpóranak. (K₂). Az interjúk egyértelműen arra mutatnak, hogy a venezuelai magyarok identitása hibrid és kifejezetten heterogén. Az identitások elkülöníthetőek aszerint, hogy a személy a venezuelai diaszpóra melyik generációját képviseli, illetve, hogy részt vett-e a diaszpóra intézményeinek eseményein. A Magyarországon élő venezuelai magyarok intézményrendszerének, nyelvhasználatának és online jelenlétének vizsgálata után megállapítható, hogy rendelkeznek transznacionális és diaszpórikus gyakorlatokkal. A venezuelai magyarok létrehoztak olyan intézményeket, amelyek fenntartják a venezuelai és magyar nyelvet és kultúrát, létrehoztak olyan transzlingváló tereket is, hogy a fiatalabb generációknál ne történjen nyelvvesztés és aktív online kapcsolatban állnak egymással és a Budapesten élő latin-amerikai közösséggel.³⁰¹ Ugyanakkor, mivel a diaszpórák elengedhetetlen feltétele a folytonosság, vagyis az, hogy ezeket a gyakorlatokat több generáción keresztül fenntartsák,³⁰² a közösség nem nevezhető klasszikus értelemben vett diaszpóranak.

A szakdolgozat feltérképezte ugyan a jogi, szakpolitikai és antropológiai szempontból a venezuelai magyarok helyzetét, ugyanakkor további kutatások ajánlottak a csoport mélyreható megismerésének érdekében. Egyrészt, érdekes lehet az identitás és transznacionális gyakorlatok vizsgálata kevert módszertan alapján (*mixed methods*),³⁰³ hogy reprezentatív képet kapjunk a venezuelai magyarok énképéről és szokásairól. Különösen hiánypótló lenne a negyedik generáció, tehát a gyermekek vizsgálata longitudinális kutatás keretében. Másrészt, izgalmas kutatási terület lehet az online tér részletesebb elemzése, például hiperlink analízissel, hogy feltérképezhető legyen a közösség digitális kapcsolatrendszere.³⁰⁴ Harmadrészt javaslom a venezuelai magyarok nyelvi, akár nyelvantropológiai vizsgálatát, kódváltás, kódkeverés és nyelvvelsajátítás folyamatának szempontjából is.³⁰⁵

³⁰¹ lásd: LATINOS en Budapest – Latinos en Hungaria Facebook csoport

³⁰² King, Christou. (2010), i.m. 172.

³⁰³ Johnson, Hruschka. (2015), i.m. 116-117.

³⁰⁴ Kissau, Hunger (2010), i.m. 246.

³⁰⁵ Hua, Wei. (2018), i.m. 108–09.

6. Bibliográfia

1. Elsődleges források

1947. évi X. törvénycikk külföldön tartózkodó egyes személyek magyar állampolgárságuktól való megfosztása tárgyában

1957. évi V. törvény az állampolgárságról

1993. évi LV. törvény a magyar állampolgárságról

2010. évi XLIV. törvény a magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény módosításáról

Caribi Újság XXVI. évfolyam 32 (1.322.) SZ. 1981. augusztus 9.

Üzenet a Magyar evangéliumi keresztényekhez. XXVI. évfolyam 9. szám 1977.

2. Szakkönyvek, szakkikkek:

Alarcón, Renato D., Antonio Lozano-Vargas, Elvia Velásquez, Silvia Gaviria, José Ordoñez- Mancheno, Miriam Lucio, és Alina Uribe. „Venezuelan Migration in Latin America: History and sociodemographic aspects.” *Revista de Neuro-Psiquiatría* 85, sz. 2 (2022): 107–16.

Banko, Catalina. "Un refugio en Venezuela: los inmigrantes de Hungría, Croacia, Eslovenia, Rumania y Bulgaria." *Tiempo y Espacio* 26, sz. 65 (2016): 63-75.

Baráth Magdolna. „Támogatni vagy bomlasztani?: Adalékok a magyar hivatalos szervek emigrációs politikájának változásához”. *BETEKINTŐ* 5, sz. 3 (2011). 1-16.

Bhatia, Sunil and Anjali Ram. “Rethinking ‘Acculturation’ in Relation to Diasporic Cultures and Postcolonial Identities.” *Human Development* 44 (2001): 1 - 18.

Bódi Stefánia. „Szuverenitás és az állam lakossága: állampolgárok és külföldiek”. *MTA LAW WORKING PAPERS* 1, sz. 45 (2014): 1–25.

Czirfusz Márton. 2023. “Közpolitikai Változások És Költségvetési Kiadások.” In *Éves Jelentés a Lakhatási Szegénységről 2023*, 9–23.

Feischmidt Margit. „Manipulált félelmek és dehumanizált idegenek”. *Regio* 24, sz. 4 (2016): 73-104.

Füredi Éva. „Külföldi gyerekek iskolai integrációja Magyarországon – szükségletek, lehetőségek és kihívások”. *Modern Nyelvoktatás* 29, sz. 3–4 (2023. december 13.): 79.

Gaszó Dániel. "... a diaszpórában működő szervezetek legtöbbjét cserkészek alapították." *Kisebbségi Szemle* 4, no. 2 (2019): 83-99.

Gaszó Dániel. „A magyar diaszpóra fejlődéstörténete.” *Kisebbségi Szemle* 1, sz. 1 (2016): 9-35.

Gaszó Dániel. „A magyar diaszpóra intézményesülésének és anyaországi viszonyainak története”. In *AMERIKAI MAGYAROK - MAGYAR AMERIKAIK Új irányok a közös történelem kutatásában*, szerkesztette László Abrus és Eszter Rakita, 15–33. Eger, 2019.

Gaszó Dániel. „Otthon és itthon: A magyar diaszpóra és anyaországa”, 2020.

Gyuricza Péter. *Visszidensek*. 2. kiadás. Budapest, 2018.

Hall, Stuart. *Cultural identity and diaspora*. In J. Rutherford (Ed.). *Identity: Community, Culture, Difference*. London: Lawrence and Wishart. (1993): 222-238.

Hausmann, Ricardo, és Rodríguez, Francisco R. *Venezuela Before Chávez: Anatomy of an Economic Collapse*. Penn State University Press, 2015.

Hua, Zhu, és Li, Wei. „Translanguaging and Diasporic imagination”. In *Routledge Handbook of Diaspora Studies*, szerkesztette Robin Cohen és Carolin Fischer, 1. kiad., 106–12. Routledge, 2018.

International Migration Law No. 34 - Glossary on Migration

Johnson, Jeffrey C, és Hruschka, Daniel J. „Research Design and Research Strategies”. In *Handbook of Methods in Cultural Anthropology*, szerkesztette Bernard H. Russell és Clarence C. Gravlee, Második kiadás. Lanham, Boulder, New York, London, 2015.

Juhász Katalin, Matevžič, Gruša, és Szekeres Zsolt. „Country Report- Hungary”. Analytical report. AIDA, Hungarian Helsinki Committee, 2023.

King, Russel, és Anastasia Christou. „Diaspora, migration and transnationalism: Insights from the study of second-generation ‘returnees’”. In *Diaspora and Transnationalism: Concepts, Theories and Methods*, szerkesztette Rainer Bauböck és Thomas Faist, 167–84. Amsterdam University Press, 2010.

Kissau, Kathrin, és Uwe, Hunger. „The internet as a means of studying transnationalism and diaspora”. In *Diaspora and Transnationalism: Concepts, Theories and Methods*, szerkesztette Rainer Bauböck és Thomas Faist, 245–65. Amsterdam University Press, 2010.

Kiss Tamás. "Az anyaország nemzetpolitikai dimenziói és az erdélyi magyarságra gyakorolt hatásai." *Pro Minoritate* 3 (2018): 51-83.

Kecskés D. Gusztáv. „Egy humanitárius csoda anatómiája – az 1956-os magyar menekültek nyugati befogadása”. *KÜLÜGYI SZEMLE* 9, sz. 4 (2010): 158–68.

Kováts András, és Soltész Béla. *Valahol otthon lenni. Menekültek társadalmi beilleszkedése Magyarországon*. Budapest: Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület, 2022.

Körtvélyesi Zsolt. „Az egységes magyar nemzet és az állampolgárság”. *Fundamentum* 2011, sz. 2 (2011). 49-55.

Muñoz-Pogossian, Betilde, és Paula García Tufró. „Venezuelan Migration Crisis: Medium and Long-Term Impacts”. *Research Publications*, 2020. 14.

Nedelcu, Mihaela. „Digital Diasporas”. In *Routledge Handbook of Diaspora Studies*, szerkesztette Robin Cohen és Carolin Fischer, 1. kiad., 241–50. Routledge, 2018.

Niessen, James P. „Hungarian Refugees of 1956: From the Border to Austria, Camp Kilmer, and Elsewhere”. *Hungarian Cultural Studies* 9 (2016): 122 – 136.

Oszkó Beatrix, és Sipos Mária. *Tanulmányok a finnugrisztika és a nyelvtörténet köréből I.* Szerkesztette Oszkó Beatrix és Sipos Mária. Budapest: MTA NYTI ; Nyelvtudományi Intézet, 2009. <https://real.mtak.hu/190551/>.

Pirovino, Sandro, és Elissaios Papyrakis. „Understanding the Global Patterns of Venezuelan Migration: Determinants of an Expanding Diaspora”. *Development Studies Research* 10, sz. 1. 2184651. (2023).

Puskás Julianna. „Migráció Kelet- Közép Európában a 19. és 20. században”. *Regio* 2, sz. 4 (1991.). 1-15.

Sárosi Tünde. „Az oktatás ereje a menekültek integrációjában: Ukrán program a budapesti Piarista Gimnáziumban Pavlovski Natasa vezetésével”. *Modern Nyelvoktatás* 29, sz. 3–4 (2023. december 13.): 138-146.

Scully, Mark. „Making and ‘faking’ a diasporic heritage”. In *Routledge handbook of diaspora studies*, szerkesztette Robin Cohen és Carolin Fischer, 97–105. Routledge International Handbooks. London ; New York: Routledge Taylor & Francis Group, 2019.

Smith, Keri E. Iyall. „Hybrid Identities: Theoretical Examinations”. In *Hybrid Identities : Theoretical and Empirical Examinations*, szerkesztette Keri E. Iyall Smith és Patricia Leavy, 3–12. Leiden, Boston, Brill, 2008.

Soltész Béla. „A venezuelai kivándorlás hatása Dél-Amerika országaira = The Effects of the Venezuelan Exodus on South American Countries”. *KKI ELEMZÉSEK : A KÜLÜGYI ÉS KÜLGAZDASÁGI INTÉZET IDŐSZAKI KIADVÁNYA*, sz. 51 (2021): 1–14.

Soltész Béla. *Cultural Events and Community Building in the Diaspora: Hungarians in Latin America, Latin Americans in Hungary*. In: *Latin America and Hungary. Cultural Ties*. szerk, Szente-Varga, Mónika. (2020): 201 – 212.

Soltész Béla. „Kivándorlás és diaszpóra-politika Latin-Amerikában.” *Külügyi Szemle*, sz.14 : 2, (2015): 42-62.

Szondi Ildikó, Baranyi Zsuzsanna Emese, Mészáros János, és Szabó Éva Henriette. „A Latin-Amerikába kivándorolt magyarság demográfiai helyzete”. *Acta Universitatis Szegediensis : acta juridica et politica* 72, sz. 1–22 (2009): 601–13.

Song, Changzoo, és Takeshi Tsunoda. „Diasporic return, homeland, hierarchy, and identity: experiences of Korean diasporic returnees in South Korea (Diasupora kikan, kokoku, kaisō kozō, soshite aidentitī: kankoku ni okeru chōsen minzoku diasupora kikansha no keiken)”, 2016. 91-116.

Suzuki, Taku. „Embodying belonging Diaspora’s racialization and cultural citizenship”. In *Routledge Handbook of Diaspora Studies*, szerkesztette Robin Cohen és Carolin Fischer, 63–71. Oxon, New York, 2019.

Takeyuki, (Gaku) Tsuda. „Diasporicity: relative embeddedness in transnational and co-ethnic networks”. In *Routledge handbook of diaspora studies*, szerkesztette Robin Cohen és Carolin Fischer, 189–96. Routledge International Handbooks. London ; New York: Routledge Taylor & Francis Group, 2019.

Torbágyi Péter, *Magyar Vándormozgalmak és Szórványközösségek Latin-Amerikában a Második Világháború Kitöréséig*. 2008.

Torbágyi Péter. *Magyarok Latin-Amerikában*. Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága. Budapest, 2004.

Tölölyan, Khachig. „Diaspora Studies, Present and Promise”. In *Routledge Handbook of Diaspora Studies*, szerkesztette Robin Cohen és Carolin Fischer, 1. kiad., 22-30. Routledge, 2018. <https://doi.org/10.4324/9781315209050>.

„Új magyar állampolgárok. Változások az egyszerűsített honosítási eljárás bevezetése után”. KSH, 2017. augusztus 9.

Vass Ágnes. „A területen kívüli állampolgárság magyarországi gyakorlata – Diskurzusok és értelmezések diaszpórában és kisebbségi közösségben”. Phd, Budapesti Corvinus Egyetem, 2022. 39-41.

Weiner, Melissa F., és Bedelia Nicola Richards. „Bridging the Theoretical Gap: The Diasporized Hybrid in Sociological Theory”. In *Hybrid Identities : Theoretical and Empirical Examinations*, szerkesztette Keri E. Iyall Smith és Patricia Leavy, 101–117. Leiden, Boston, Brill, 2008.

Weller, Susan C. „Structured Interviewing and Questionnaire Construction”. In *Handbook of methods in cultural anthropology*, szerkesztette Russell H. Bernard és Clarence C. Gravlee, Second edition., 343–90. Lanham: Rowman & Littlefield, 2015.

3. Egyéb források:

„1008. Orinoco cserkészcsapat – CserkészWiki”. Elérés 2024. 04. 1. https://wiki.cserkesz.hu/1008.Orinoco_cserkesz%C3%A9szcsapat.

Balassi Education. „Kezdőlap”. Elérés 2024. április 4. <https://balassieducation.hu/hu/>.

Berwick, Angus. „Back to the Streets: Venezuelan Protests against Maduro Draw New Crowd”. *Reuters*, 2019. január 25., szak. World. <https://www.reuters.com/article/idUSKCN1PI391/>. Elérés 2024.02.20.

Borbás Barna. “Venezuelából a nógrádi erdőbe: titkos programban hazamenekített gyerekek táborában jártunk | Válasz Online.” 2023. Hozzáférés: 2024.03.10.

Csaba Lukács. „Pánikszzerűen vitték el a menekülteket a Balaton partjáról”. *Magyar Hang*, 2018. július 22. <https://hang.hu/belfold/panikszeru-en-vittek-el-a-menekulteket-a-balaton-partjarol-102830>.

„diaszpóraiskola – A Külföldi Magyar Cserkészszövetség Diszpóraiskola programja”. Elérés 2024. 04. 15. <https://diaszporaiskola.org/>.

“<https://www.facebook.com/GrupoScoutOrinoco>” Elérés 2024.03.12.

“<https://www.facebook.com/groups/latinosenhungria>” Elérés 2024.03.12.

“<https://www.facebook.com/VenezolanosEnHungria>” Elérés 2024.03.12.

Földes András. “Több száz venezuelait fogadott be titokban a kormány,” *Index*. February 21, 2019. Elérés 2023.03.10

Gajdos Bence. „Nemzetközi Magyar Máltai Szeretetszolgálat | Venezuela | Nemzetközi Magyar Máltai Szeretetszolgálat”, 2020. szeptember 25. <https://nemzetkozi.maltai.hu/hol-dolgozunk/amerika/venezuela/>. Elérés: 2024.03.10

„KORMÁNYHIVATALOK - Budapest Főváros Kormányhivatala - Elérhetőségek, szervezet - Állampolgársági és Anyakönyvi Főosztály”. Elérés 2024. 04 .04. <https://www.kormanyhivatal.hu/hu/budapest/szervezeti-egység/allampolgarsagi-es-anyakonyvi-foosztaly>.

“Magyarország néhány nap alatt többet tett értem, mint Venezuela egész életemben.” 444, August 11, 2019. Elérés 2023.03.10.

“Már nincsenek Őszödön a Venezuelában bajbajutott magyar családok.” *Sonline*. April 16, 2018. Elérés 2024.03.10.

Thorpe, Nick. “Venezuela Crisis: Secret Escape to Anti-Migration Hungary.” *BBC News*. March 4, 2019. Elérés 2024.03.10.

UNHCR. „Venezuela Situation”. Elérés 2024. 02. 19. <https://www.unhcr.org/emergencies/venezuela-situation>.

VEHU. „Asociación Civil Venezolanos en Hungría”. Elérés 2024. április 1. <https://www.venezolanosenhungria.com>.

„Venezuela – Magyar Katolikus Lexikon”. Elérés 2024. 02. 19. <https://lexikon.katolikus.hu/V/Venezuela.html>.

7. Függelék

Interjú tartalmi összefoglaló 1.

Időpont	2024.02.13.
Interjú hossza	91 perc 19 másodperc
Interjúalany kódneve	Márton
Hanganyagok száma	2
Interjú nyelve	magyar
Helyszín	Budapest

Az első interjú alanya Márton, második generációs venezuelai magyar, a 2000-es években érkezett Magyarországra, a magyar nyelvet folyékonyan beszéli. Az interjú félig strukturált formában zajlott. Az interjú során elsősorban a venezuelai diaszpóra intézményeiről, Márton Venezuelában megélt tapasztalatairól, a migrációs döntéséről, a Magyarországon töltött életének első éveiről, a kulturális identitásáról, kapcsolatáról a Venezuelában maradt magyarokkal és a venezuelai magyarok magyarországi intézményeiről esett szó.

Márton mesélt a caracasi Magyar Házban eltöltött idejéről, a cserkészzet és a Gyöngyösbokréta néptáncgyűttes és a magyar óvoda szerepéről a diaszpórában és a saját életében. Elmondta, hogy a gyermekkorában nagy szerepet játszottak a Magyar Házban szerzett programok. Az interjúalany kifejtette az amerikai cserkész táborbéli élményeit, amelyet összekötött a magyar nyelvtanulásával. Részletesen beszámolt a venezuelai magyar diaszpóra összetételéről, a diaszpórikus intézmények eseményeken részt vevők arányáról, amelyet dinamikusnak változónak írt le. Az aktív tagok számát pár száz főre teszi. Kiemelte, hogy az első és második generációs emigránsok szervezték a diaszpóra életét. Márton mesélt a nyelvvesztésről is, amelyet a vegyesházasságok gyakorivá válásával hozott összefüggésbe. A magyar nyelv megőrzését elsősorban a Magyar Házban tartott programoknak tulajdonítja,

kiemelte, hogy a harmadik generáció tagjai közül csak kevesen tartották meg a nyelvet. A Chavez -Maduro korszakot változónak írta le, a diaszpórában lévő családok heterogén szocio-ökonómiai helyzetbe kerültek a politika változásának következtében.

A migrációs döntésnél Márton kiemelte, hogy sokban különbözik a többi áttelepülőtől, mert nem kényszerből hagyta el az országot. A munkahiány viszont nagyban befolyásolta a döntését, amelyet visszatelepülésnek nevez. Az interjúalany úgy fogalmazott, hogy „visszajött a szülei hazájába”. Magyarországra először családi okokból érkezett és nem tervezett hosszabb ideig az országban maradni, azonban egy állásajánlat miatt mégis itt helyezkedett el. Több venezuelai magyar visszatelepüléséről mesélt, külön azokról, akik a 2000-es években érkeztek és azokról, akik a 2018-as repatriációs programmal érkeztek. Az áttelepülésekkel kapcsolatban kiemelte a Balassi Bálint-ösztöndíjprogramot, amellyel több ismerőse érkezett az országba. Márton kifejtette, hogy arányaiban többen érkeztek azok közül, akik nem vettek részt a Magyar Házban szervezett programokon és nem beszélnek magyarul, sőt többen angolul sem. Az interjúalany úgy érzi, hogy a 2018-ban érkezetteknek már nincsen magyar identitása, ahogyan fogalmazott „csak a nevük magyar”. Szerinte a caracasi magyarok nem ismerték a szórványban élő venezuelai magyarokat. Márton családjának egy része Spanyolországba települt, illetve több olyan venezuelai magyarról van tudomása, aki Európa más országai települt át, kifejezetten Dániát említette meg.

Az országban töltött első évek kapcsán Márton kiemelte, hogy nem volt financiálisan megterhelő az újrakezdés, mert a családjának volt ingatlanja az országban és a családja és barátok révén szociális kapcsolatokkal is rendelkezett. A munkahelyén elsősorban angolul beszél, szerinte sok venezuelai magyar multinacionális cégeknél helyezkedik el, mert úgy a nyelvhasználat nem okoz problémát. A venezuelai magyarok kapcsán kiemelte, hogy sokaknak a Magyar Máltai Szeretetszolgálat programja után nehéz volt a lakás és munkahelykeresés, elsősorban nyelvi szempontból.

Márton mesélt az Orinoco cserkészcsapat megalakulásáról, amelynek alapításában a magyar cserkészszövetség is segített. A cserkészcsapat működésének kialakításában szerinte fontos szerepet játszottak a venezuelai tapasztalatok, amely alapján „volt esély” felépíteni és hatékonyan megszervezni a működést. A cserkészcsapat működése kapcsán kifejtette, hogy a kéthetente tartott cserkészfoglalkozások vegyesen zajlanak, az énekeket magyarul tanulják, az ősi foglalkozásokat és a belső kommunikációt viszont spanyolul bonyolítják le. A cserkészlet a spanyol nyelvhasználatot nagyon szigorúan veszi a gyerekek kapcsán, ennek az a célja, hogy a gyerekek anyanyelve megmaradjon. Az interjú azon kérdésére, hogy „Miért fontos a spanyol nyelv ápolása a gyerekek körében?” azt a választ adta, hogy azért fontos, mert a gyerekeknek ez az anyanyelve és eleve ki vannak téve a nyelvvészítés veszélyének. Emellett szerinte kifejezetten előnyt jelenthet a többnyelvűség a jövőre nézve. Kiemelte, hogy a gyerekek viszonylag gyorsan megtanulják a magyar nyelvet az iskolákban, ahol azonban sokszor néznek szembe diszkriminációval, elsősorban a magyar nyelvtudás hiánya, másodsorban a bőrszínük miatt. A nyelv elsajátítása után, az interjúalany megítélése szerint a gyerekek könnyen integrálódnak az iskolákba, de vannak kivételek. Márton megfogalmazta, hogy a venezuelai magyarok többsége kivette a gyermekét a Magyar Máltai Szeretetszolgálat által kiválasztott iskolából, de nincs egy kiemelt iskola, amit a szülők választanak.

Az interjúalany elmesélte, hogy a másik fontos intézmény a venezuelai-magyarok körében a VEHU ((Venezuelai-Magyar Egyesület), amelynek alapvető célja a közösségépítés. A VEHU és a cserkészcsapat programjain résztvevők azonban különböznek, míg az Orinoco egy ifjúsági kezdeményezés, addig a VEHU egy egyesület, amely több fronton segít a venezuelaiaknak, például nyelvtanfolyamokat, informatív estéket tartanak. Az informatív estéken többek között pénzügyi és befektetési tanácsokat is biztosítanak.

Márton kiemelte, hogy több venezuelai kezdeményezés is van, említést tett egy katatumbo zenekarról, kosárlabda csapatról és egy gyerekkorusról is.

A venezuelai magyarok egyéb kapcsolatairól is beszámolt, elsősorban digitális kapcsolatban vannak a már Budapesten élő latin-amerikaiakkal. A Facebook csoportokban segítenek egymásnak az itt élő latin-amerikaiak a mindennapi ügyekben, például spanyol nyelvű ügyvédet találni.

Az identitásával kapcsolatban kifejtette, hogy egyszerre jelen van benne a magyar, a venezuelai és a spanyol identitás, a mindennapi életében egyszerre használja a spanyolt a magyart és az angolt is. A venezuelai-magyarokat Magyarországon diaszpóráként kategorizálja és ismerik a többi venezuelai diaszpórát világszerte. Ezeknek a venezuelai diaszpóráknak ugyanúgy vannak intézményeik mindenhol, ugyanakkor kiemelte, hogy a magyarországi diaszpóra, összehasonlítva például a spanyolországi diaszpórával kifejezetten szervezett.

Interjú tartalmi összefoglaló 2.

Időpont	2024.02.13.
Interjú hossza	83 perc 54 másodperc
Interjúalany kódneve	Andrea
Hanganyagok száma	2
Interjú nyelve	angol (spanyol, magyar)
Helyszín	Budapest

A második interjú alanya Andrea, a 2000-es évek elején érkezett Magyarországra, harmadik generációs venezuelai-magyar, az interjú kérésére angol nyelven folyt le. Az interjú során egyes kifejezéseket magyarul vagy spanyolul használt. Az anyanyelve spanyol, angolul folyékonyan beszél, a magyart aktívan tanulja. Hasonlóan az első interjúhoz, a kérdések a venezuelai diaszpórával való kapcsolatára, a hibrid családi közegére, a migrációs döntésére, a Magyarországon töltött első éveire, az identitására és a venezuelai-magyarok Magyarországi közösségében betöltött szerepére vonatkoztak.

Andrea öt évesen került először kapcsolatba a venezuelai magyar diaszpórával a cserkészlet révén, de tizenéves korától a néptáncegyüttes, a Gyöngyösbokréta tagja is volt. Kifejtette, hogy habár a cserkészlet nagyon nagy szerepet játszott a diaszpóra életében, a felnőtteknek több program állt rendelkezésre, külön kiemelete az asztali tenisz alkalmakat és az idősebb generáció templomba járó szokásait. Megemlítette, hogy a gyerekek kevésbé vettek részt vallási ceremóniákon, csak alkalomadtán, zászlót tartani jártak a templomba. Emellett részt vett még magyar nyelvű kurzusokon és kétszer a magyar kormány „Iskolatábor” nevű kezdeményezésében, a venezuelai Isla Margaritán. Az Iskolatábor programjai közé tartozott magyar nyelvtanfolyam, a magyar kultúra megismerése kurzus és néptáncórák is.

Andrea multikulturális családban nőtt fel, édesapja oldaláról spanyol, olasz és német felmenőkkel, édesanyja oldaláról kubai és magyar felmenőkkel rendelkezik, a nagyapja magyar származású. Szülei már Venezuelában születtek, édesanyja nem beszélt magyarul, őt elsősorban nagyapja tanította meg néhány kifejezés használatára. Rámutatott, hogy a hibrid családok nyelvhasználata nagyban különbözött a magyar családok nyelvhasználatától és sokszor más szokásokat tartottak, például a karácsonyt máshogyan ünnepelték.

A Chavez- Maduro korszak kapcsán kiemelte, hogy a családjának komoly anyagi károkat okozott a rendszer. A család tulajdonában lévő gyárat be kellett zárniuk a hiperinfláció miatt és mert nem tudták megszerezni a kellő alapanyagokat. Andrea kiemelte, hogy szerint a magyar diaszpóra nem zsugorodott össze az időszak alatt.

A migrációs döntésében nagyon fontos szerepet játszott a magyar és az EU-s állampolgárság, úgy fogalmazott, hogy utólag nagyon megkönnyítette az életét például munkavállalás terén. Fontos faktor volt még a Venezuelában megnövekedett erőszak, anekdotáiból kiderül, hogy a családja többször szembesült erőszakos szituációval, ahogyan ő is. Andrea kifejtette, hogy Venezuelában mindig két telefonja volt, egy „olcsó”, amelyet csak telefonálásra használt és egy „drága”, amelyet nem mindig vitt ki az utcára, vagy elrejtett. Az egészségügyi és élelmezési problémákat a kevésbé fontos tényezők közé sorolta. Ugyanakkor kiemelte, hogy testvérének az egészségügyi állapota volt a legbefolyásolóbb faktort a migrációs döntés meghozásában, először Magyarországra, majd Hollandiába emigrált. A testvére gyakran nem tudta megszerezni azt a specifikus gyógyszert, amire állandó jelleggel szüksége volt. Édesanyjuk több helyre is elutazott az országban, hogy beszerezze a készítményt, de ez sokszor sikertelennek bizonyult. Testvére ezért először az USA-ban várakozott, hogy bekerüljön a Balassi Bálint programba, amivel aztán végül Magyarországra került. A politikai és gazdasági helyzetet meglátása szerint szintén a kevésbé befolyásoló tényezők közé tartozott, ugyanakkor kiemelte, hogy a politikai helyzet közrejátszik abban, hogy nem szeretne visszatérni Venezuelába. Andrea a Balassi Bálint-ösztöndíjprogrammal érkezett az országba, 19 évesen.

A 2018-as repatriációs program során Magyarországra érkezett venezuelai-magyarok meglátása szerint heterogén csoportot alkottak, egyaránt jöttek családok kisgyerekekkel és idősebbek is. Hasonlóan az előző interjúalanyhoz úgy véli, hogy azok, akik a Magyar Ház programjain részt vettek, nagyobb százalékban tudtak magyarul, mint azok, akik nem. Azt mesélte, hogy meglepődött milyen sok caracasi magyart sem ismert, mert ők nem jártak a Magyar Házba. Andrea állítása szerint egyaránt érkeztek venezuelai-magyarok a fővárosból és a „szórványból”. A máltai program keretében a venezuelai-magyarok lakást, pénzt, SIM kártyát, bérletet és adminisztrációs segítséget is kaptak.

A Magyarországon eltöltött első hónapok kapcsán kiemelte, hogy nagy könnyebbséget okozott, hogy a Balassi Bálint-ösztöndíj program keretében kollégiumban lakhatott és az adminisztrációt közösen intézték nekik (pl. TAJ kártya). Már nagyon régóta tanult Magyarország szokásairól és olvasott Budapestről, de a képzelete merőben különbözött a valóságtól. Mivel azt olvasta, hogy Magyarországon sok a falu, ezért meglepődve tapasztalta Budapest nagyvárosi, multikulturális jellegét, ahol az épületek -megfogalmazása szerint- igazán régiiek voltak. Andrea a Balassi Bálint-ösztöndíjprogram keretében tanult a magyar kultúráról és társadalomról, elmondása szerint „beleszeretett” az országba. Arra a kérdésére, hogy mik azok a szempontok, ami alapján kiemelten megtetszett neki az ország, azt válaszolta, hogy az atmoszféra és az emberek, kifejezetten az a diverzitás, amit

Budapesten tapasztalt, több külföldi állampolgárságú barátja is van. A Ballasi Bálint-ösztöndíjprogram mellett sokat segített neki a kezdésben a testvére, aki már Magyarországon élt és venezuelai-magyar barátnője is, aki szintén Magyarországon telepedett le.

Állítása szerint, mikor ideérkezett, nagyon keveset tudott magyarul (elsősorban a számokat és az állatneveket ismerte), de nyelvtanfolyamra kezdett járni, magánúton. Az anyanyelve a spanyol, először pedig angolul tanult meg. Amikor azt kérdeztem, hogy milyen szinten beszéli a három nyelvet, azt válaszolta, hogy a spanyol az anyanyelve, másodsorban az angolt beszéli jól, a magyart pedig tanulja. Sokszor keveri a három nyelvet (mixing), miközben beszél. Andreának fontos volt, hogy megtanuljon magyarul, állítása szerint azért, mert ha egy országban él, akkor szeretné a nyelvet is beszélni. Jelenleg nagyon nehéz számára magyarul beszélni, de sok mindent megért. A gyakorlati életében a spanyolt használja a legtöbbit, mert a munkahelyén sok spanyol anyanyelvű ember dolgozik, kifejezetten szomorú azért, mert úgy érzi nem beszél eleget angolul és ezért „sokat felejt”. Kiemelte, hogy sok venezuelai-magyar viszont más álláspontot képvisel a nyelvtanulás kapcsán, a testvére például nem tartja hasznosnak a magyar nyelv megtanulását, mert angolul is éppen olyan jól el tudott igazodni. Meglátása szerint a 2018-as programban érkezett venezuelai-magyarok is hasonló véleményrel rendelkeznek.

Kifejtette, hogy kifejezetten örömmel fogadta a cserkészlet elindulását, mert hiányzott az életéből ez a közösség. Arra kérdésre, hogy miért fontos számára a venezuelai-magyar cserkészlet, azt válaszolta, hogy ebben a közösségben tud igazán önmaga lenni. Megerősítette, hogy kéthetente tartanak cserkészfoglalkozásokat, de a vezetők hetente összeülnek szervezési ügyekben. Megfogalmazta, hogy számára a cserkészlet célja, hogy a gyerekek elérjék a vezető szintet, sokat tanuljanak Magyarországról és megtartsák a spanyol nyelvüket, de közben a venezuelai kultúrájukat is. Szerinte mindkét nyelv használatában, a spanyolban és a magyarban is segítenek a gyerekeknek. Annak kapcsán, hogy miért tartja fontosnak a spanyol nyelv megtartását a gyerekek körében, kifejtette, hogy a gyerekeknek ez az anyanyelve, így lényeges, hogy megőrizték. Andrea szerint fontos, hogy az ember megőrizze a származási kultúráját. A gyerekek nyelvhasználatára kapcsán kiemelte, hogy sokan már magyarul gondolkoznak, így kiemelt fontosságú, hogy a cserkészlet egy olyan hely legyen, ahol tudják használni a spanyolt. Elmesélte, hogy a gyerekek sok esetben jobban beszélnek magyarul, mint a szüleik és sokszor segítenek nekik magyarul ügyet intézni (például az orvosnál). Ugyanakkor az első években fellépő nyelvi nehézségek miatt szerinte sok támadás érte a gyerekeket az iskolában, a többi gyerek és a tanárok részéről is, ami miatt a venezuelai-magyar diákok sokszor agresszívan viselkedtek. Arra a kérdésre, hogy a gyerekek bőrszíne mennyire játszott szerepet az atrocitásokban, azt felelte, hogy előfordult, de nem tudja kijelenti, hogy az esetnek rasszista fennhangja lett volna.

A VEHU kapcsán kiemelte, hogy sok ember jár el a programokra, hibrid családok (ahol az egyik fél venezuelai vagy egyéb származású, a másik fél venezuelai magyar) közül is. Ugyanakkor hozzátette, hogy szerinte sok venezuelai-magyar nem ismeri a VEHU-t, mivel nem volt korábban együttműködés a szervezet és a Magyar Máltai Szeretetszolgálat között.

Az identitásával kapcsolatban Andrea úgy fogalmazott, hogy Venezuelában született, venezuelai származású, de nagyon szereti Magyarországot. Meglátása szerint „a szíve túl nagy ahhoz, hogy csak egy ország férjen el benne”, szereti a venezuelai magyarok körében ismert metaforát, hogy Magyarország az itthon és Venezuela az otthon. Nem szeretné kategorizálni az áttelepülését, se migrációként, se repatriációként, szereti azt a megfogalmazást, hogy „Olyan országba érkezett, ahova mindig is el akart jönni.” Az egyik interjúkérdés arra vonatkozott, hogy melyik közösséghez érzi magát a legközelebb, a magyar többségi társadalomhoz, a venezuelaiakhoz vagy a venezuelai magyarokhoz. Andrea egyértelműen a venezuelai-magyarokhoz érzi magát a legközelebb.

Arra a kérdésre, hogy gondolkozott-e már az áttelepülésen, azt válaszolta, hogy igen, Spanyolországban szeretne orvosnak tanulni és közel lenni a családjához egy részéhez, de nem tervez véglegesen ott letelepedni. Folyamatos online kapcsolatban áll a Venezuelában élő barátaival, akik szintén emigrációs (mexikói, olasz) háttérrel rendelkeznek, ebben segítségére van a WhatsApp nevű alkalmazás. A kérdésre, hogy gondolkozott-e a visszatelepülésen Venezuelába, azt felelte, hogy sokszor hiányzik neki az ország, lehet, hogy kipróbálja majd, hogy milyen Venezuelában élni és hogyha nem tetszik neki, feltehetően visszajön.

Interjú tartalmi összefoglaló 3.

Időpont	2024.02.14.
Interjú hossza	131 perc 8 másodperc
Interjúalany kódneve	Sára
Hanganyagok száma	1
Interjú nyelve	magyar (spanyol, német)
Helyszín	Budapest

Sára Magyarországon született venezuelai-magyar, aki gyermekkorában emigrált Venezuelába. Magyarországra véglegesen 2010-ben költözött vissza, anyanyelve a magyar, spanyolul, németül és angolul is folyékonyan beszél. Az interjú ebben az esetben is félig strukturált formában zajlott. Az interjú során alapvetően a venezuelai diaszpóra kezdeteiről, intézményeiről és jelentős eseményeiről, Sára Venezuelában megélt tapasztalatairól, a migrációs döntéséről, a Magyarországon töltött életének első éveiről, a kulturális identitásáról, kapcsolatáról a Venezuelában maradt magyarokkal és a venezuelai magyarok magyarországi intézményeiről esett szó.

Az interjúalany szülei az ún. „negyvenötösök” közé tartoznak, 1949-ben hagyták el Magyarországot, a célországuk először az USA vagy Kanada volt, de a salzburgi menekülttáborban töltött hosszú várakozási idő miatt végül a venezuelai delegációhoz regisztráltak. Sára elmesélte, hogy a szülei hosszú ideig próbálták családjegyesítés révén kiutaztatni őt Venezuelába, azonban a Belügyminisztérium ezt többször megtagadta, csak nagymamájának biztosítottak kiutazási engedélyt. Végül 1956-ban a caracasi svéd nagykövetség és a Svéd Vöröskereszt közbenjárásával és lefizetésekkel tudták Sárát és nagymamáját Venezuelába eljuttatni. Az interjúalany kiemelte, hogy több olyan esetről van tudomása, hogy szülők emigráltak a gyermekeik nélkül és a rendszerváltás után visszatérve vették fel velük – több-kevesebb sikerrel – a kapcsolatot. Spanyolul az iskolában tanult meg, majd később angolul és németül is. A magyar diaszpórával először a protestáns gyülekezeten keresztül, később a cserkészeten keresztül került kapcsolatba, amelyet egy magyar származású iskolatársnője ajánlott.

Sára mesélt a katolikus és a protestáns gyülekezet kialakulásáról, kiemelte, hogy több emigráns csoport fogott össze egy protestáns templom felépítéséhez. Édesanyja tagja volt a Lórántffy Zsuzsanna Nőegyletnek, így a nőegylet működéséről és szerepéről is részletesen beszámolt. Sára utalt arra, hogy az istentiszteletek és misék mellett lelki gyakorlatokat és hittanórákat tartottak a gyerekeknek a Magyar Házban, illetve beszámolt a magyarok által létrehozott éves jótékonyági vásárról, az őszi vásárról, amely saját szavaival élve „egész Caracasban egy társadalmi megmozdulás volt”. Kiemelte a magyar óvoda szerepét a közösségbe, amelyet egy „ötvenhatos” pár alapított és hosszú ideig egy bérelt villában működött. Meglátása szerint a magyar óvodát idővel azért zárták be, mert nem volt utánpótlás az óvónők terén. Az óvodát később azonban újranyitották Mindszenty József nagyhatalmú látogatását követően. Sára több intézményt is említett, amelyek a Magyar Házban tevékenykedtek, mint például a Vaszary Piroska színházi társulatot, amelyben alapvetően a cserkészek vettek részt, illetve a magyar kórust és a néptáncgyűttest is. Mesélt a Rozanich István által szerkesztett Karibi Újságról és az argentinai Kárpát Kiadótól megvásárolható klasszikus magyar könyvek szerepéről is, illetve a Caracasban székelő Kataszter Bizottság munkájáról is, amely többek között venezuelai-magyarok telefonszámát gyűjtötte össze az ország minden tájáról.

A diaszpóra életének változása kapcsán egyszerre több folyamatról számolt be az interjúalany. Egyrészt, meglátása szerint sok venezuelai magyar vándorolt tovább, elsősorban az USA-ba, de Dél-Amerika több országába is. A továbbvándorolt magyarokkal intézményileg nem, de baráti alapon tartották a kapcsolatot. Másik meghatározó folyamatként a vegyesházasságok elterjedését emelte ki, meglátása szerint a következetesség hiánya vezetett sok esetben a nyelvvesztéshez a második és harmadik generációnál. A nyelvvesztés kapcsán megemlítette, hogy a második és harmadik generációs venezuelai-magyarok körében radikálisan lecsökkent a magyarul beszélők száma, elsősorban a „szórvány” körében, akik nem tudtak részt venni a Magyar Ház programjain. Harmadik folyamatként a Venezuelai gazdaság radikális megerősödését emelte ki az '50-es és '60-as években, amely párhuzamos volt a diaszpóra megerősödésével.

A rendszerváltás után röviddel, még venezuelai tartózkodása alatt szerezte meg a magyar állampolgárságot. Elmondása szerint biztos volt benne, hogy Venezuelában fogja leélni az életét, de a politikai helyzet Chavez megválasztásával radikálisan megváltozott. Édesanyja már rögtön utána, 1999-ben visszaköltözött Magyarországra. Sára kiemelte, hogy családjával sokat járt Magyarországra, meglátogatni a családot és a barátokat, sőt Budapesten még ingatlanokba is fektettek. A visszatelepülés sem egy rövid idő alatt lezajló folyamat volt Sára esetében. 2006 és 2010 között sokszor látogatott vissza spanyol származású férjével az országba hosszabb-rövidebb időre, végül 2010-ben döntöttek úgy, hogy véglegesen Magyarországra települnek.

A migrációs döntés (amely a venezuelai-magyarok körében egy ambivalens konnotációjú kifejezés) kapcsán elsősorban a magyar identitása játszott nagy szerepet. Mivel a magyar állampolgárságot már korábban megszerezte, ez elhanyagolható szempont volt számára, az ország gazdasági-politikai helyzetét azonban jelentős faktorként írta le a döntésére nézve.

A venezuelai-magyar közösség kapcsán a cserkészlet mellett a VEHU szerepét emelte ki. A VEHU kapcsán elmesélte, hogy az egyesület hivatalosan 2019-ben alapult meg, de a Magyarországon élő venezuelaiak

támogatását már korábban elkezdtek. A 2018-as repatriációs program kezdete után, a venezuelai-magyarok érkezésével a munka még intenzívebbé vált. Hangsúlyozta, hogy az egyesület alapító tagjai alapvetően nem magyar, hanem venezuelai származásúak voltak. A venezuelai-magyarok érkezésével összefüggésben Sára kiemelte, hogy a VEHU csaknem 600 kilo téli ruhát gyűjtött a csoportnak és később is támogatták őket a beilleszkedésben és a közösség megtartásában. Sára külön kiemelte, hogy a VEHU, amellett, hogy a venezuelai ünnepek és megemlékezések megtartásában is érdekelt, szeretnének kulturális (gasztronómiai és zenész) programokat is létrehozni a Háló Közösségi és Kulturális Központ épületében.

A magyarországi venezuelai-magyar közösségről kiemelte, hogy kicsit tükrösképe a venezuelai magyar diaszpórának, bár úgy fogalmazott, hogy a körülmények nagyban különböznek a két csoportnál. Sára felhívta a figyelmet az egyéni életutak fontosságára, példaként említve, hogy volt olyan venezuelai magyar, aki pár hónapra Magyarországra költözött, majd Spanyolországba települt át és végül visszatért Venezuelába.

A saját identitásáról Sára úgy fogalmazott, hogy soha nem adta fel a magyarságát, és soha nem mondta, hogy ő venezuelai. Ugyanakkor, hasonlóan egy másik interjúalanyhoz, neki is „két szíve van” és ő is adekvátnak gondolja a korábban már említett „ittthon és otthon” metaforát a helyzet leírására. Meglátása szerint karaktertől is függ, hogy az ember mennyire találja megterhelőnek a saját identitását, a saját családjában is többféle végkimenetelt követett végig. Elmondása alapján a többféle identitás gazdagít, de egyik gyermekénél azt látja, hogy terhet is jelenthet.

A megmaradt venezuelai kapcsolataival összefüggésben az interjú során a korábbi munkahelyi csoportjait emelte ki. Még mindig benne van azokban a virtuális csoportokban, amiket az egyetem tanárai alakítottak ki, helyzetüket siralmasnak írta le, megfogalmazása szerint trimeszterenként 150 tanárt keresnek az üresedésekre. A venezuelai magyar diaszpóráról úgy tudja, hogy állítólag spanyolul beszélnek már, de a velük való kapcsolatának részleteire az interjúban nem tért ki.

Interjú tartalmi összefoglaló 4.

Időpont	2024.03.24.
Interjú hossza	-
Interjúalany kódneve	Diego
Hanganyagok száma	0
Interjú nyelve	angol
Helyszín	online

Diego venezuelai állampolgár, 6 évvel ezelőtt érkezett Magyarországra munkavállalási vízum keretében. Felesége és gyermekei magyar állampolgárok, anyanyelve a spanyol, magyarul alap szinten beszél. Kérésére az interjú email váltás formájában zajlott, amely módszertani kihívásokkal járt, hiszen a félig strukturált interjút nehéz vagy csaknem lehetetlen ilyen formában kivitelezni. Ez az interjú így módszertanilag eltér az előző háromtól. Diegoval abban egyeztünk meg, hogy a kérdések mellé kiegészítéseket ír, ahol úgy érzi, hogy információ hiányzik a saját megélésével kapcsolatban, amelyet meg is tett. Az interjúról ilyen formában tehát nem készülhetett hanganyag.

Diego esete olyan szempontból is különleges, hogy nem magyar származású, mivel azonban felesége igen, ezért egy egyedülálló perspektívával rendelkezik a venezuelaiak-magyarokról. Diego Venezuelában nem ismerte és nem volt kapcsolata a venezuelai magyar diaszpórával, feleségét már Magyarországon ismerte meg.

Migrációs döntésében szerepet játszott Venezuela általános gazdasági és szociális helyzete, de egyértelműen az erőszak megnövekedése volt számára az elsőszámú faktor, illetve a munkahelykeresés nehézségei a saját szakmáján belül. Fontos befolyásoló tényezőként írta le a gyógyszerhiányt, az élelmiszerhiányt és az egyre kaotikusabb politikai szituációt is. Kiemelte, hogy Magyarországot elsősorban nem a magyar állampolgárság vagy az EU-s állampolgárság megszerzésének lehetősége miatt választotta, hanem mert az országban kapott munkát egy cégnél. A munkavállalói vízum megszerzése után települt le Magyarországon és a feleségével úgy döntöttek, hogy itt alapítanak családot.

Saját identitásával kapcsolatban Diego úgy fogalmazott, hogy tagadhatatlan, hogy venezuelai, ugyanakkor szereti Magyarországot és fontos neki, hogy a gyermekei egyaránt ismerjék a venezuelai és a magyar értékeket is. A saját szociális hálójával kapcsolatban külön kiemelte, hogy barátok és kollégák révén sok magyart ismert meg, akik fontos részt töltenek be az életében.

Diego alapszinten beszél magyarul, nem vett részt a kormány által biztosított nyelvkurzusokon és magán úton sem tervezi, hogy magyar nyelvtanfolyamra járjon, elsősorban a családja körében tanul magyarul. A mindennapi életében egyaránt használja a spanyolt és az angolt, funkcionálisan elválasztva, mivel a munkahelyén angolul és spanyolul kommunikál, de a magánéletében és a családja körében spanyolul. Arra a kérdésre, hogy mennyiben befolyásolja a magyar nyelvtudás hiánya a mindennapi életét, elmesélte, hogy az első években ez nehézséget

okozott a beilleszkedésben, de összességében úgy véli, hogy hasonlóan több venezuelaihoz, alapvetően angolul is el tud navigálni a mindennapi ügyeiben.

Kifejtette, hogy a családjával nem kerültek kapcsolatba az Orinoco cserkészcsapattal, de a VEHU eseményein rendszeresen részt vesznek. Diego úgy véli, hogy a VEHU elsősorban egy nagyszerű lehetőség arra, hogy összehozza a venezuelai-magyarokat és a családjukat. Számára sokat jelentett, hogy a VEHU programok keretében tanulhatott a magyar kultúráról és fontos neki és a családjának is, hogy ennek a közösségnek a tagjai.